

РЕГИСТАР

НА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМИТЕ ВО ДЕЛОТО НА К. МИСИРКОВ – „ЗА МАКЕДОНЦКИТЕ РАБОТИ“

(Според потеклото – етимологијата)

А

авантура ж. (франц. *aventure*) – смела постапка, необмислена работа, дејство, сврзано со големи ризици и опасности.

автокефален -нијот прид. (авто- според грч. *αὐτο-* од *αὐτός* ,сам, лично, од самиот себе си‘ + грч. *κεφαλή* ,глава‘) (во црковен поглед) – независен, самостоен.

автономен -мна *прид. ишшо се однесува на а в т о н о м и ј а* (грч. *αὐτο-* од *αὐτός* ,сам, лично, од самиот себе си‘ + грч. *νομός*); *самоуправен, самостоен, независен (јолийички), слободен.*

автономија ж. (рус. *автономия* од франц. *autonomie* според грч. *αὐτονομία* ,независност‘) – **1.** (полит.) политичка или административно-територијална самоуправа на дел од некоја држава, изделена врз национална, етнографска или верска основа на населението.

2. (прав.) користење право на самостојно управување, организирање; самоуправа, самоуправност; воопшто независност, слобода, самостојност.

3. „А в т о н о м и ј а“.

авторитет -от, -и м. (рус. *авторитет*, герм. *Autorität*, лат. *auctoritas* ,власт, значење, важност, волја‘) – **1.** влијание што произлегува од угледот.

2. прен. а в т о р и т е т – угледна, влијателна личност во извесна средина.

агент -и м. (рус. агент, герм. Agent, лат. agens, -entis) – **1.** посредник при трговски зделки воопшто.

2. тој што работи за остварување на нечии интереси.

3. полномошник на некоја држава во странство.

4. помошник на некоја служба; овластен доставувач.

агентство -а ср. (според лат. agens, -entis) – **1.** живот и служба на а г е н т **1.**

2. претставништво, филијала на централна управа или установа.

3. установа што ги заштитува, брани интересите на некое трговско друштво.

4. Т р г о в с к о а г е н т с т в о – име на претпријатие.

агитација -та ж. (рус. агитация, герм. Agitation, од лат. agitatio) – (политиката) агитирање, убедување на народните маси за прифаќање на некоја идеја; пропаганда.

административен -вното прид. (рус. административный, герм. administrativ, според лат. administro, новолат. administrativus) – што се однесува на а д м и н и с т р а ц и ј а.

акт -ои м. (преку франц. acte од лат. actum) – документ, закон, со државно, правно и сл. значење.

акустичен прид. (рус. акустика од герм. Akustik според грч. ἀκουστικός) – звучен; слушен.

амбасадер -и м. (франц. ambassadeur) **амбасадор** – **1.** највисок дипломатски чин.

2. шеф на амбасада.

3. највисок дипломатски претставник на една држава испратен во друга за да ги претставува нејзините интереси; пратеник, посредник.

амнестија ж. (преку рус. амнистия од пол. amnistja според грч. ἀμνηστία) **амнестија** – законска одлука, акт за целосно или делумно помилување на осудени лица.

ангажира(т) свр.,несвр. (овде: свр.) (герм. engagieren, франц. engager) – **I.** задолжи, обврзе.

II. ангажира се – прифаќа ангажман (задолжение, обврска); задолжи се, обврзе се.

антагонизм м. (рус. антагонизм, франц. antagonisme според грч. ἀνταγωνισμα) **антагонизам** – заемна непомирлива противречност, спротивност на идеи; с и н.: непријателство, соперништво; нетрпеливост.

апетит м. (рус. аппетит од франц. appétit според лат. appetitus) – **1.** силна желба за јадење.

2. (прен.) силна желба, страст за постигање на нешто.

апостолцки прид. (според апостол, грч. ἀπόστολος) **апостолски** – што се однесува на а п о с т о л (и) (црков., грч.); **Апостолцка црква.**

апсурд м. (рус. абсурд, герм. Absurd од франц. absurde според лат. absurdus „глупав“) она што е противно на здравиот разум; с и н.: бесмислица, бесмисленост, глупост, безумие, заблуда, нелогичност и сл.

аргумент -и м. (рус. аргумент од герм. Argument, лат. argumentum) – доказ, основаност, покритие, причина, факт како оправдување на некое тврдење или поткрепа на дадена теза.

аргументација -ји ж. (рус. аргументация, герм. Argumentatio од лат. argumentatio) – **1.** приведување аргументи (докази); аргументирање.

2. збир од аргументи, докази, докажувања, факти во корист на нешто.

арена ж. (рус. арена, герм. Arena според лат. (h)arena) овде: (прен.) – поле на дејствување, поприште.

аријцки прид. **ариевски** – што се однесува на А р и е ц (санскрт. агуа), А р и ј ц и (истор.) – припадник на некој од индоевропските народи воопшто; Индоевропеец.

аристократија -та ж. (ром. aristocrație, франц. aristocratie од грч. ἀριστοκρατία) (истор.) – привилигиран сталеж врз основа на потеклото или имотот; с и н.: родовско благородништво, племство.

армија ж. (рус. армия од франц. armée според лат. armo) – сите вооружени сили на една држава; с и н.: војска.

архиепископ м. (грч. ἀρχιεπίσκοπος, црков.) – епископ што управува и стои на чело на архиепископија, што управува црковна област од неколку епископии.

архиепископија ж. (средногрч. ἀρχιεπισκοπή, црков.) – црковна област составена од неколку епископии или епархии, управувана од архиепископ. – **Архиепископијата**; **Охридска Архиепископија** – Охридска архиепископија.

архиепископ м. Вид. **архиепископ**.

асимилира се несвр. (герм. assimilieren од франц. assimiler според новолат. assimilo) **асимилира се** – претопува се (во друг народ, примајќи ги неговите а губејќи ги своите одлики, белези и сл.); *изедначува се*; **асимилирајќи се** – изедначувајќи се (со друг народ).

аудиторија ж. (рус. аудитория од лат. auditorium) **аудиториум** – **1.** сала во која се држат предавања; с и н.: слушална.

2. слушатели; публика.

Б

банда -и м. (преку рус. банда, итал. banda од герм. Bande ,чета, одред‘) – (вооружена) разбојничка и пљачкашка дружина, криминална група.

безрезултатен -тна прид. (без- + новолат. resultatus) – што нема резултат(и), исход; с и н.: безуспешен, неуспешен.

без резултатно прил. (без- + новолат. resultatus) **безрезултатно** – без резултат; с и н.: безуспешно, неуспешно.

бјуджет -от м. (преку рус. бюджет, франц. budget од англ. budget) **буџет** – парична сметка на државните, институционалните и сл. приходи и расходи, балансирана, планирана за определено време (година, тримесечје, месец).

бугаризм -змите м. – збор или каква било јазична конструкција од бугарскиот јазик (во друг јазик).

бугароман -и м. (според бугаро- + -ман според грч. μανία ‚безумие, лудост‘) – **1.** Македонец што се стремел кон побугарување, бугаризирање.

2. (полит.) приврзаник на бугарската кауза, голем пријател на Бугарите.

бугарофоб м. (според бугаро- + грч. фобија φόβος - ‚страв‘) – лице што ги мрази Бугарите, бугарската политика, јазик, култура и сè што е бугарско.

Бури -ите мн. Б у р и – племенски народ што живее во областа Трансилванија; с и н.: **Трансилванци**; според Милан Вујаклија: Бури (холанд. боег „селани“ од холандско потекло жители на Јужна Африка.

В

варварин -ри м. (грч. βάρβαρος) – **1.** истор. (за старите Грци и Римјани) (подбивно име за секој) странец, туѓинец.

2. (прен.) човек што безогледно уништува, урива културни и материјални вредности.

3. (прен.) груб, жесток, некултурен човек; с и н.: дивјак.

варварцки прид. **варварски** – што се однесува на варвари.

вариација -ји ж. (рус. вариация од лат. variatio) **варијација** – варијанта; разновидност.

вест-Готи -ите мн. (герм.: West – запад; Г о т и – древен источногермански народ кој живеел на Скандинавскиот Полуостров и на бреговите на Балтичкото Море); в е с т Г о т и – западни Готи.

вест-готски -те прид. в е с т г о т с к и – што се однесува на в е с т Г о т и т е – западните Готи.

вето ср. (во текстот: veto) – (лат. veto) забрана, одбивање, непримање, отфрлање.

Г

гарант м. (во кн. gerant, франц. garant, итал. guarento ,жирант⁶) – потписник на меница; оној што дава гаранција за друг дека сигурно, без отстапки, ќе ги извршува обврските кон трети лица.

гарантија -ји ж. (франц. garantie) Вид. **гаранција**.

гарантират свр.,несвр. (франц. garantir) **гарантира** – 1. (прав., финан.) даде, дава гаранција; прими, прима одговорност, одговара за некого.

2. обезбеди, обезбедува, осигури, осигурува.

гаранција -ји ж. (преку ром. garanție од франц. garantie) – 1. подлога за извршување на обврската; с и н.: сигурност.

2. (прен.) уверение (за остварување на нешто); и з р а з: да даде **секаква гаранција** – со сè да гарантира.

гарнизон -и м. (рус. гарнизон од франц. garnison) – воена месност со изградена инфраструктура (згради, полигони, амбуланта и сл.) за сместување, заштита и обучување на војниците.

ген. – скратеница за г е н е р а л (рус. генерал од герм. General според лат. generalis) – (воен) висок офицерски чин; лице со таков чин.

генерал-губернатор м. (рус. генерал, новолат. generalis; рус. губернатор, лат. gubernator) – (воен) **1.** врховен административен управител на зависна област или колонија.

2. врховен административен управител на Источна Румелија.

генерален -лни, -лнијот прид. (од лат. generalis ,општ‘) – главен, врховен (основен, најважен).

генералцки -јот прид. **генералски** – што се однесува на генерал(и).

географија -та ж. (рус. география, пол. geografia од лат. geographia, грч. γεωγραφία ,земјопис‘) **географија** – комплексна наука која се занимава со опишувањето на Земјината топка, со нејзината структура, природните нејзини богатства, условите, населението и др.

географичен -чно прид. **географски** – што се однесува на географијата.

географцки -кијот, -ка, -ката, -ко, -ки, -ките прид. **географски** – што се однесува на географијата. Во изразот: **во географцки однос** – од гледиште на географијата, според географијата.

географцки прил. **географски** – како кај географијата.

герој -ои м. (рус. герой од франц. héros, лат. heros од грч. ἥρως) **херој** – тој што се одликува со ретко (исклучително) голема храброст, смелот; с и н.: храбрец, јунак.

гимназија -ји ж. (рус. гимназия од герм. Gymnasium, лат. gymnasium според грч. γυμνάσιον) – образовна институција во која се стекнува средно образование.

гимназијцки -јот прид. **гимназиски** – што се однесува на гимназијата.

гимнастика ж. (преку рус. гимнастика од герм. Gymnastik или франц. gymnastique, лат. gymnastica, грч. γυμναστική)

спортска дисциплина којашто вклучува различни видови вежби.

гладиатор -и м. (рус. гладиатор од лат. gladiator) **глад-јатор** – (истор.) борец (обично роб) којшто во римскиот циркус се борел со друг борец или со ѕверови; воопшто борец во арена.

гркоман -и, -ни м. (според грко- + -ман-: грч. μάγία ,безумие, лудост‘) – Македонец што клонел кон погрчување, голем приврзаник на Грците, грчката политика и превласт.

гркоманен -анни *приод*. (според грко- + -ман - грч. μάγία ,безумие, лудост‘) **гркомански** – што се однесува на гркоман.

гркоманствујуки -ата гл. прид. (рус. форма) од г р к о м а н с т - в у в а (според грко- + -ман-: грч. μάγία ,безумие, лудост‘) – што клони кон погрчување.

група -и ж. (рус. группа од герм. Gruppe, франц. groupe, итал. gruppo) **а.** збир, куп, множество. **б.** повеќе луѓе на некоја работа. **в.** овде: збир на луѓе, предмети и сл. поврзани според сродност. Во и з р а з о т: **по мали групи** – во мали групи, групно.

групира свр.,несвр. (герм. gruppieren од франц. grouper) **групира** – **I.** стави, става во групи, подели, дели, разделува на групи.

II. се групира – (овде: несвр.) создава од повеќе нив група; влегува во група заедно со повеќемина.

грцизм м. **грцизам** – збор или каква било јазична конструкција од грчкиот јазик (во друг јазик).

Д

девиз м. (франц. devise, новолат., шпан.: divisa) **девиза** – лозинка, начело, гесло; кратка изрека, парола.

декларација -ји ж. (франц. déclaration од лат. declaratio) **декларација** – изјава, повелба, проглас; објавување, (службен) извештај и сл.

демон м. (рус. демон, франц. démon од грч. δαίμων) – натприродно суштество; зол дух, зла коб; враг, сотона, непријател.

демонстративно прил. (герм. Demonstrativ според лат. demonstrativus) – со негодување, јавно, сите да разберат, очигледно, очевидно, отворено, слободно протестирајќи; со глаголите: **помине**; **замине**.

деморализујуки гл. прид. од деморализира (франц. démoraliser) **деморализирачки** – обесхрабрувачки; (прен.) што искривува, изопачува (во морален поглед).

дервент -ите м. (преку грч. δερβένι од тур. dervent и derbent од перс.) – планински теснец, премин, проод, клисура низ која поминува главен пат.

диалект -от, -ите м. Вид. **дијалект**; во напоредна употреба со синонимот: **говор**.

дијалект -и м. (рус. диалект, герм. Dialekt, франц. dialecte од лат. dialectus според грч. διάλεκτος) – **дијалект** м. (лингв.)
1. местен говор, некнижевен говор, нелитературна реч.

2. група говори на еден јазик со еднакви или мошне слични фонетски, лексички и др. особености; с и н.: наречје, говор.

диктуан -и гл. прид. **диктиран** – наметнуван.

диктува гл. несвр. (лат. dicto) **диктира** – налага, наложува, наметнува некому своја волја.

дипломат -и, -ите м. (рус. дипломат, франц. diplomate според лат. diplomatus) – висок чиновник во надворешната политика на определена држава; (прен.) тактичен човек.

дипломатија -та ж. (рус. дипломатия, франц. diplomatie според грч. διπλωμα) – наука за меѓународните односи; чинов-

ници или службеници што се занимаваат со дипломатски работи; надворешната политика на една држава и нејзиното раководење; методи, средства, правни форми и др. преку коишто една држава ги уредува своите односи со друга држава; (прен.) вештина, умевање да се придобие некого за нешто; во членска форма: **д и п л о м а т и ј а т а**.

дипломатически прид. (преку рус. дипломатический од франц. diplomatique според грч. δίπλωμα) **дипломатски** – што се однесува на дипломат(ијата).

дипломатичен -чна, -чни прид. (франц. diplomatique според грч. δίπλωμα) **дипломатски** – што се однесува или е во врска со дипломатија.

дипломатци -јо, -а прид. **дипломатски** – што се однесува или е во врска со дипломати и дипломатија.

дипломација ж. (рус. дипломация, франц. diplomatie според грч. δίπλωμα) – Вид. **дипломатија**.

директор -от м. (рус. директор, герм. Direktor од лат. director) – управител, управник (што стои на чело на организација, институција, фирма и сл.).

документ -и м. (рус. документ, герм. Dokument од лат. documentum ‚доказ‘) – писмена потврда како доказ (обично издадена од официјален орган).

друм -ишчата м. (од грч. δρόμος) – главен пат; паде.

дуовно-национален -лно прид. **духовно-национален** – што се однесува на духовните и националните околности, прилики.

Ѓ/
Е

евангелие -то ср. (грч. εὐαγγέλιον) – првите четири книги на Новиот завет од Библијата во кои се изнесени животот и учењето на Исус Христос.

евол’уција ж. (франц. évolution според лат. evolutio ‚развивање, развој‘) **еволуција** – постепен внатрешен развој на нешто, постепен преод од една состојба во друга; постепен промена на општеството; (спротивно: револуција).

евол’уцијен -јна, -јно *прид.* (лат. evolutio) **еволуционен** – што се однесува на еволуција (развој), што се развива постепено; с и н.: еволутивен, еволуциски, развоен; е в о л’ у ц и ј н о прил. постепено, еволутивно, еволуциски.

егоистичен -чна, -чно, -чни *прид.* (франц. égoïste) и **егоистички** – што се однесува на е г о и с т (себичник, саможивец, самољубец), што е како кај егоист; с и н.: егоистички, саможив, самољубив, себичен.

екзарх м. (грч. ἑξάρχος ‚предводник, старешина‘) **егзарх** – поглавар на самостојна црква; епископ, духовен управител на некоја поголема област, покраина, подрачје, округ.

екзархија -та ж. (црков., средногрч. ἑξαρχία) **егзархија** – 1. самостојна црква управувана од егзарх
2. (збирно) сите егзарси заедно.

екзархијски *прид.* **егзархиски** – што се однесува на е г з а р х и ј а.

екзархист -и, -ите м. (според средногрч. ἑξάρχος ‚екзарх‘ + -ист) 1. **егзархист** – приврзаник на бугарската егзархија во Македонија.

2. не екзархист м. **неегзархист** – тој што не е егзархист.

економија ж. (грч. οἰκονομία) – наука за стопанските појави и законитости. Во и з р а з о т: **политична економија** – наука за законите на производството, произведувањето на материјални блага.

економски -о прид. што се однесува на економиста; синон.: материјален, стопански, финансиски.

економски -о прид. Вид. **економски**.

економски прил. економски – во поглед на економиста; синон.: материјално, стопански, финансиски.

експериментатор м. (герм. Experimentator според лат. experimentum 'опит') – тој што изведува експерименти со цел да открие нешто ново за да биде воведено во практиката или науката.

експлоатира свр.,несвр. (герм. exploitiere од франц. exploiter) **експлоатира** – 1. (прен.) искористи, искористува некој; употреби, употребува.

2. (прен.) манипулира.

експлуататорски -ата прид. **експлуататорски** – што му е својствен на експлоататор (и); искористувачки.

експлуатација -та ж. (герм. Exploitation од франц. exploitation) **експлуатација** – експлоатирање. 1. крајно искористување на туѓ труд, на туѓа земја, на туѓ народ и сл.

2. (прен.) злоупотребување, манипулирање.

експлуатира свр.,несвр. (герм. exploitiere од франц. exploiter) **експлуатира** – 1. искористи, искористува туѓ труд.

2. (прен.) злоупотреби, злоупотребува.

3. (прен.) а. свесно наметнува некому свои идеи (со цел и интерес); манипулира. б. (во пасивна употреба со се).

експлуатирајн'е ср. гл. им. **експлуатирање** – манипулирање, злоупотреба.

елемент -и м. (герм. Element од лат. elementum) – 1. составен дел на некој систем.

2. претставник на една општествена средина, заедница, група обично меѓу друга (средина, заедница, група).

3. луѓе, народ, население.

емигрант -ите м. (герм. Emigrant од лат. emigrans, -antis) – лице што се иселило, преселило во туѓа земја од разни причини (економски, политички, религиозни и др.); с и н.: иселеник.

емиграција ж. (герм. Emigration според лат. emigratio) –
1. иселување на лице или група лица од својата земја во друга, туѓа земја од разни причини (политички, економски, религиозни и сл.).

2. (како збирна им.) сите емигранти што живеат во други земји; с и н.: иселеништво.

енергичен -чна, -чната, -чни прид. (грч. ἔργον ,работа, дејство, дело, делотворен‘) – **1.** неколеблив, решителен, одлучен, силен.

2. строг, остар, жесток, безмилосен.

3. (прен.) истраен, упорен.

енциклопедија ж. (новолат. encyclopaedia од грч. ἐγκύκλιος παιδεία) **енциклопедија** – лексикографско дело што обработува поими од областа на животот, науката и уметноста. Во и з р а з о т: **жива народна енциклопедија** – луѓе што имаат извонредни познавања од разни области на науката, животот и сл.

епархија -ји ж. (грч. ἐπαρχία) – област под управа на епископ или архиепископ; с и н.: епископија.

епоха ж. (герм. Epoche, лат. epocha од грч. ἐποχή) – долг период којшто по историските настани прави посебна целина; с и н.: ера, век.

2. строг, остар, жесток, безмилосен.

3. (прен.) истраен, упорен. Во и з р а з о т: **напраи епоха во жи(в)отот** – се здоби со големо историско значење, izdelувајќи се од редица други настани и современици.

ера ж. (герм. Ära од лат. aera) епоха, век. Во и з р а з о т: **но(в)а ера** – нова ера, период од раѓањето на Христа до денеска; овде: период.

естетичен -чни, -чните прид. (франц. *esthétique* според грч. αἰσθητικός) – **естетски** – што се однесува на естетската страна, што одговара на барањата на естетиката; с и н.: убав.

естетичност ж. – естетска страна; убавина.

етимологија -та ж. (герм. *Etymologie*, лат. *etymologia* од грч. ἐτυμολογία) – потекло на збор.

етимологијски прид. **етимолошки** – што се однесува на етимологијата, на потеклото на зборот.

етимологијско-фонетичен прид. **етимолошко-фонетски** – што се однесува на етимологијата и фонетиката.

етнографија -та ж. (герм. *Ethnographie* од лат. *ethnographia*, грч. ἐθνογραφία) – наука што го опишува животот и обичаите на народите, нивната култура, потекло, раселување и развој; с и н.: етнологија.

етнографски -а, -о, -и прид. **етнографски** – што се однесува на етнографијата, т.е. на животот и обичаите на народите, нивната култура, потекло, раселување и развој. Во и з р а з и т е: **во етнографски, географски и историјски однос** – од гледна точка на етнографијата, географијата и историјата; **во етнографски и географски однос** – од гледна точка на етнографијата и географијата; **во етнографски однос** – од гледна точка на етнографијата; **како во географски, така и во етнографски однос** – од гледна точка како на географијата така и на етнографијата.

етнографски прил. **етнографски** – како кај е т н о г р а ф и ј а, во врска со етнографијата.

етнографско-политичен прид. **етнографско-политички** – што е и етнографски и политички, што се однесува на е т н о г р а ф и ј а т а и политиката.

Ж

журнал -от м. (франц. *journal*) – списание.

журналист -и м. (франц. journaliste) – лице што се занимава професионално со журналистика; новинар.

журналистика ж. (рус. журналистика по франц. journaliste) – дејност на журналист; новинарство.

З

заинтересуан -а, -ата, -и, -ите гл. прид. од **се заинтересува** (за- + лат. interesse) – (свр.,несвр.) се заинтересира, покаже, покажува интерес за нешто, почне, почнува да се интересира; овде: **1.** з а и н т е р е с у а н – заинтересиран, што пројавува интерес.

2. во суперлатив: н а ј з а и н т е р е с у а н – најзаинтересиран.

заинтересуваат се свр.,несвр. **заинтересира се** – овде: (свр.) почне да се интересира, да покажува интерес.

згруппират се свр. **группира се** (фран. grouper) – собере се во извесна целина, организира се во група.

S/

И

игнорира свр.,несвр. (герм. ignorieren од лат. ignoro) – **I.** свесно не обрати, не обраќа внимание на нешто; с и н.: омаловажи, омаловажува, исклучи, исклучува, не се сообрази, не се сообразува (со нешто), не сака да знае, не земе, не зема предвид; пренебрегне, пренебрегнува; негира; во пасивна употреба со с е.

игнорирајн'е -то ср. гл. им. од и г н о р и р а; **игнорирање** – неземање предвид; с и н.: омаловажување, пренебрегнување; исклучување; несообразување.

идеа -и ж. (герм. Idee според лат. idea од грч. ἰδέα ,изглед, облик‘) **идеја** – мисла, замисла, помисла, поим, претстава, намера, план.

идеал -и, -ите м. (франц. idéal од герм. Ideal, лат. idealis ,совршен, извонреден‘ од грч. ἰδέα) – највисока цел кон која се стреми човек; совршенство; во мн.: и д е а л и (т е).

идеален -лна прид. (според франц. idéal) – возвишен; беспрекорен, совршен; примерен.

идеализира свр.,несвр. (франц. idéaliser, герм. idealisieren) – замисли, замислува, претстави, претставува нешто во подобра (идеална) светлина отколку што е во реалноста.

идеалист -и м. (франц. idéaliste) – **1.** човек којшто несебично ѝ служи на некоја идеја од која нема корист, којшто се жртвува за општеството.

2. човек којшто ја идеализира реалноста и работи за идеали; непрактичен човек; с и н.: мечтател, занесеник.

идеја -та, -јите ж. (герм. Idee според лат. idea од грч. ἰδέα ,изглед, форма‘) – мисла, замисла, помисла, претстава; намера, план; (во мн.: и д е и).

илустрација ж. (франц. illustration од лат. illustratio) – **1.** илустрирање.

2. цртеж или фотографија што објаснува или дополнува текст.

3. (прен.) пример (што служи како дообјаснување на искажани мисли).

ил’адо ср. (новогрч. χιλιάδα од грч. χιλιάς) **илјада** – основен број сто пати поголем од десет (се белижи со цифрата 1000); и л ј а д о п а т и – **илјада пати** – безброј многу пати.

ил’адогодишнина ж. **илјадогодишнина** – поминати илјада години од некој настан (од раѓање, смрт и др., од воскреснувањето на Исус Христос).

ил’узија -та, -јите ж. **илузија** (франц. illusion според лат. illusio) – сетивна (сетилна, чувствена) изопаченост на стварноста; (прен.) измама; пуста мечта, надеж, копнеж, нешто неостварливо, нереално.

ил’устрација ж. **илустрација** (фран. illustration од лат. illustratio) – Вид. **илустрација**.

император м. (лат. imperator) – **1.** највисока титула на монарх.

2. монарх со таква титула; с и н.: цар.

императорски -ото прид. **императорски** – што се однесува на император(и); царски.

империја ж. (лат. imperium ‚власт‘) – **1.** монархистичка држава на чело со император; царство.

2. држава-метропола со своите зависни од неа територии и народи; власта, управата на таквата држава.

имперски -те прид. **имперски** – империјален, царски.

индиферентизм м. (франц. indifférentisme од лат. indifférens, -entis, книж.) **индиферентизам** – индиферентност, рамнодушност, безразличност, незаинтересираност, неутралност. Со п р и д а в к а т а: **полон** – полн.

индиферентизм м. (франц. indifférentisme од лат. indifférens, -entis, книж.) **индиферентизам** – индиферентност, рамнодушност, безразличност, незаинтересираност, неутралност.

иницијатива -ата ж. (герм. Initiative од лат. initium) **иницијатива** – **1.** преземена работа, дело; потфат; идеја, предлог, поттик за некаква дејност.

2. раководење на некаква активност.

иницијатор -и м. (герм. Initiator од новолат. initiator) **иницијатор** – **1.** тој што пројавува иницијатива.

2. подбудител; поттикнувач, потстрекнувач.

иницијатива -та ж. (герм. Initiative од лат. initium) **иницијатива** – **1.** преземена работа, дело; потфат; идеја, поттик за некаква дејност.

2. раководење на некаква активност.

инспектор -от м. (герм. Inspektor од лат. inspector) – службено лице назначено да врши инспекција.

инспекторство -то ср. – должност на инспектор.

инстинкт -и м. (герм. Instinkt според лат. instinctus ‚поттик, импулс‘) – **1.** (псих.) вродена способност кај човека и животните несвесно, без учество на волјата и разумот, да вршат целесообразни дејства.

2. несвесно внатрешно чувство; с и н.: нагон; (прен.) претчувство.

интелегентен -тна, -тни прид. (лат. intelligens, -entis) **интелигентен** – **1.** што ѝ припаѓа на интелигенцијата; с и н.: образован, школуван; културен.

2. што е умствено развиен. **а.** паметен, бистар, умен, разумен. **б.** во суперлатив: н а ј е н т е л е г е н т е н – најинтелигентен.

интелегенција ж. (лат. intelligentia ‚проникливост‘) **интелигенција** – **1.** вродена способност на умот за сфаќање, разбирање на работите, појавите за животот и светот; памет, разум, ум.

2. луѓето (како општествен слој) на коишто основно занимање и извор за егзистенција им е умствениот (творечкиот) труд; (збир. мн.) сите такви луѓе наедно; учени луѓе; во форма за обраќање: и н т е л е г е н ц и ј о!

интелектуален -лни прид. (герм. intellektual според лат. intellectualis ‚сфаќање, разбирање‘) – што се однесува на интелектот; с и н.: мисловен, умствен.

интелигентен -тни прид. (лат. intelligens, -entis ‚што сфаќа‘) – **1.** кој е умствено развиен; с и н.: умен, паметен, разумен, бистар.

2. што ѝ припаѓа на интелегенцијата; с и н.: школуван, образован, учен, културен.

интерес -от, -и, -ите м. (герм. Interesse од лат. interest) – **1.** внимание насочено кон дознавање, разбирање, научување, запознавање на нешто, со нешто; интересирање.

2. и м а и н т е р е с – е заинтересиран.

3. корист, полза; добивка.

4. камата.

5. важност, значење.

6. (обично во мн.) и н т е р е с и – потреби, барања, права; стремежи; во синонимен спрег со п р а в а.

интересен прид. (франц. intéressant) – што предизвикува (побудува) интерес; с и н.: привлечен, занимлив, забавен; овде: во супрелатив: н а ј и н т е р е с е н – најинтересен.

интересуа се несвр. (според франц. intéressant + -ува)
интересува се – има интерес кон нешто, се занимава со нешто; се интересира.

интересува несвр. (според франц. intéressant + -ува)
интересира – **I. а.** пројавува интерес за (кон) нешто. **б.** привлекува.

II. интересува се – **1.** пројавува интерес, се интересира.
2. се занимава со нешто.

интернационалист -и м. полит. (франц. internationaliste) – човек што го чувствува светот како своја татковина; с и н.: космополит.

интригант -ите м. (герм. Intrigant од франц. intrigant, ром. intrigant) – човек што прави (предизвикува) интриги; што е склон кон интриги; с и н.: сплеткар.

иронизирајуќи ср. гл. им. од иронизира(в)а **иронизира** (новолат. ironisare) – се исмева, се потсмева на коректен, фин начин; иронизирање, потсмевање.

иронија ж. (герм. Ironic, франц. ironie од лат. ironia, грч. εἰρωνεία) – реторичка фигура во која со подбив се искажува значење спротивно на она што, всушност, се мисли или се сака да се каже; прикриен потсмев; **со иронија** – иронично.

ироничен прид. (франц. ironique според лат. ironicus, грч. εἰρωνικός) – во кој има иронија; подбивен, шеговит, пејоративен.

иронја -и ж. (франц. ironie од лат. ironia, грч. εἰρωνεία)
Вид. **иронија** – спротивна смисла на зборот.

историја -та ж. (герм. Historie од лат. historia, грч. ἱστορία) – **1.** наука за развојот на народите, на човечкото општество, на општествениот и друг живот; приказ на тој живот и развој.

2. наука што го изучува минатото на некој дел од науката или културата.

3. случај; инцидент, несреќа.

4. воопшто развој, развоен пат.

5. воопшто тек, ток; минато.

историјцки прид. **историски** – што се однесува на и с т о р и ј а т а.

историјцки -а прид. -ка, -ата, -и, -ите **историски** – што се однесува на и с т о р и ј а т а.

историјцко-културен -и прид. **историско-културен** – што се однесува на историските и културните околности, прилики.

историјцко-фонетичен прид. **историско-фонетски** – што се однесува на историјата и фонетиката.

историк -ци м. (рус. историк, пол. hystorik од лат. historicus) – тој што се занимава со историја, стручњак по историја.

историко-културен -ните прид. **историско-културен** – што се однесува на историските и културните околности, прилики.

историцки прид. **историски** – што се однесува на и с т о р и ј а.

исторјцки -те прид. **историски** – што се однесува на и с т о р и ј а.

Ј

јануари м. (средногрч. *ἰανουάρης*) **ј а н у а р и** – првиот месец во календарската година (има 31 ден); зимски месец.

језуит -ите м. (црковлат. *Jesuita* според *Jesus* ‚Исус‘) – припадник на језуитскиот ред; (прен.) дволичен човек, лицемер.

јота ж. (грч. *ἰῶτα*, книж.) – име на грчката буква *ј*. Во и з р а з о т: **ни на једна јота** – ни во најмала мера, ни најмалку, никако.

јули, Јули м. (лат. *Julius, Julii*) – седмиот месец во годината кога жетвата е во ек.

К

кандидат -и м. (лат. *candidatus*) – лице што се пријавува (конкурира, аплицира) за да биде избрано или назначено на определено место (работа, служба, функција и сл.).

кандидатура ж. (лат. *candidatus*) – изјавена желба за некоја функција, работно место преку избор, натпревар; апликација; статус на кандидат.

кандитат -и м. Вид. **кандидат**.

капитал м. (герм. *Kapital*, франц. *capital* од лат. *capitalis* ‚главен‘) – богатство, имот, сопственост, голема сума пари; готови пари.

капитулира *свр.,несвр.* (герм. *kapitulieren*, франц. *capituler* од новолат. *capitulare*) – (воен) **1.** прекрати, прекратува воени дејства и се предаде, предава на непријателот под определени услови што тој ги поставува.

2. овде: признае своја слабост, немоќ (пред некого).

капитулирајн’е ср. гл. им. од капитулира; **капитулирање** – капитулација, признавање на победа, предавство и сл.

каприз -и м. (франц. *caprice*, итал. *capriccio*, од лат. *capra*) **каприц** – одлука, сакање, посак, посакување, барање без

основа, без мотив; с и н.: самоволие, самоглавост, тврдоглавост.

капризен -зна прид. (според франц. caprice, итал. capriccio) **каприциозен** – ќудлив, самоволен, своеглав, тврдоглав.

карта ж. (герм. Karte од итал. carta, лат. charta, од грч. χάρτης) – цртеж со намален размер на дел од Земјината површина на кој со условни знаци се дадени географски, етнографски, јазични и др. особености (т.е. општи или специјално избрани податоци).

каса и ж. (итал. cassa според лат. capsa) – **1.** метален шкаф за чување пари и др. скапоцености.

2. парична сметка на државните приходи и расходи; благајна; готови приходи.

категорија -ји ж. (франц. catégorie од лат. categoria, грч. κατηγορία) – овде: група, вид, тип на луѓе.

категоријски прил. **категорички** – на начин како кај к а т е г о р и ч е н. **1.** точно определено; с и н.: потврдно, дефинитивно, безусловно, беспоговорно, одлучно, смело, решително.

2. (прен.) мошне јасно, очигледно, очевидно.

категорично прил. како кај **категоричен** – точно определено (кажано и сл.), с и н.: потврдно; безусловно, беспоговорно; дефинитивно; одлучно, смело, решително; во суперлатив: н а ј к а т е г о р и ч н о – најкатегорично, најодлучно, најрешително и сл.

католик -ци, -ците м. (франц. catholique, црклат. catholicus според грч. καθολικός) – лице од католичка вероисповед.

католичество -то ср. **католицизам** (рус. католицизм, герм. Katolizismus според лат. catholicus од грч. καθολικός) – (религ.) вероисповед на Западната христијанска црква, чијшто поглавар е папата.

клас -от, -ои м. (рус. класс, франц. classe според лат. classis) к л а с а – (прен.) група луѓе со определен статус, положба и заеднички интерес во општеството.

класически -те прид. (рус. классически според лат. classicus) **класичен** – што се однесува или е сврзан со антиката; с и н.: антички, стар; (а н т.: нов).

клиент -и м. (герм. Klient од лат. cliens, -entis) – **1.** редовен купувач, посетител, корисник на разни услуги.

2. овде: (прен.) приврзаник, следбеник, поддржувач.

колонија ж. (герм. Kolonie од лат. colonia) – група луѓе (иселеници) од иста националност.

коментар -и м. (рус. комментарий од лат. commentarii – буквално: „книги“); **коментари** – објасненија кон некој текст, белешки за нешто.

комитет -о, -от, -и, -ите м. (франц. comité) – **1.** избран или назначен орган кој раководи некаква дејност.

2. (истор.) (пред Ослободувањето) револуционерна тајна организација).

3. (истор.) раководство на револуционерно движење за борба против Османското господство.

4. во состав на сложенката: **контр - комитет** – контра-комитет, противкомитет.

комитетски -те прид. **комитетски** – што се однесува на к о м и т е т (и).

компрометира свр.,несвр. (рус. компрометировать од франц. compromettre) **компромитира** – **1.** претстави, претставува нешто (или некого) во лоша, негативна светлина.

2. изложи, излага на ризик од неуспех.

компромис м. (герм. Kompromiss од лат. compromissum) – заедничко решение како резултат на извесни отстапки; договор, согласност, нагодба. Во и з р а з о т: **со компромис** – компромисно, согласно, со договор.

компромитира свр.,несвр. (книж., франц. compromettre) – претстави, претставува некого или нешто во лоша, негативна светлина, наруши, нарушува достоинство, углед на некого; с и н.: осрамоти, осрамотува, посрами, посрамотува; лаже, излаже; (овде: несвр.).

конкуренција -та ж. (герм. Konkurrenz од новолат. concurrentia) – **1.** овде: борба меѓу соперници за постигање на определена (обично политичка) цел; с и н.: соперништво.

2. (прен.) конкурент(и).

конкурира свр.,несвр. (герм. konkurieren, според лат. concurrere) – **1.** (овде: несвр.) земе, зема учество на конкурс.

2. влегува во конкуренција; с и н.: претендира.

конпенсација ж. (лат. compenso) **компензација** – обесштетување, оштета, надомест за нешто одземено, изгубено, отстапено; овде: (прен.) награда.

констатира свр.,несвр. (герм. konstatieren, франц. constater од лат. constat) – прави, направи констатација, установи, установува, утврди, утврдува (овде: несвр.).

консул -и, -ите м. (франц. consul од лат.: consul) (и) **конзул** – дипломатски претставник во некој град на странска земја за да ги претставува и штити интересите на својата држава и нејзините граѓани.

консулство -а ср. (според франц. consul од лат.: consul + -ство) **конзулство** – **1.** конзулска служба.

2. овде: конзулско претставништво.

контр- (лат. contra) прв составен дел на сложени зборови со значење ‚против, напротив, наспроти, противно, спротивно‘); во состав на зборовите: **контркомитет** и **контравозразујн’е**.

контра-возразујн’е -а ср. гл. им. (од рус. гл. возразить: [лат.: kontra] возражение) **противприговор** – приговор со кој се побива порано изнесенiot приговор;.

контр-комитет м. **контракомитет** – противник на комитетот.

конференција -та, -ји ж. (рус. конференция, герм. од лат. conferentia) – заседание, собир на кој се разгледуваат, расправаат, договараат и решаваат одделни прашања; јавно предавање обично со дискусија, советување, договор.

конфликт -от м. (герм. Konflikt од лат. conflictus) – судир на спротивставени интереси, погледи, мислења, сфаќања, стремежи и др.

концерт м. (герм. Konzert, франц. concert од итал. concerto) – **1.** (муз.) изведба на музичко дело пред публика. **2.** овде: (прен.) „сите инволвирани“.

копира свр., несвр. (герм. kopieren според лат. copia) к о п и р а – **1.** прави, направи копија, препише, препишува. **2.** (прен.) подражава, имитира.

кореспондент -от м. (герм. Korrespondent, новолат. correspondens) – лице што пишува писма и одговара на писма, што како соработник на некој орган преку радио, весник и сл. праќа допис(к)и; с и н.: дописник.

кореспонденција -та ж. (новолат. correspondentia, итал. corrispondenza) – пишување писма, статии, белешки во весник или списание во кои се изнесуваат соопштенија за настаните; с и н.: дописка, преписка; размена на писма; допишување.

костуат несвр. (герм. kosten преку срп.-хрв.) **кошта** – чини, вреди.

криза -ва ж. (преку франц. crise, лат. crisis според грч. κρίσις) – пресврт, овде: тешка неочекувана состојба, положба во одот (развојот) на нешто.

критика -та ж. (франц. critique од лат. critica според грч. κριτική) – истакнување, посочување, разликување на она што е неповолно и негативно, лошо и слабо (слабости, грешки, недостатоци) од она што е добро или вредно и сл.; приказ,

оценка; воопшто позитивен или негативен суд за нешто или некого. Во и з р а з и т е: **не издржуа критика** – не трпи критика; **не подлежит на критика** – не може да се критикува.

критикуа несвр. (герм. kritisieren) **критикува** – I. дава критика за нешто, заема негативен или позитивен однос кон некого; во пасивна употреба со „се“.

II. **се критикува** – (обично во мн.) даваат, упатуваат критики еден на друг, заемно се напаѓаат.

критикувајќи гл. прил. од к р и т и к у в а; **критикувајќи** – упатувајќи критика.

критичен прид. (грч. kritikos) – што во себе содржи или изразува критика; критички.

критично прил. – со критика (реално, отворено), критикувајќи; критички.

култивирајн’е гл. им. ср. од **култивира** – овде: (несвр.: kultivieren) **1.** одгледува, негува билки.

2. развива, негува, одржува (односи и сл.); **култивирање** – овде: развивање, негување, одржување (односи и сл.).

култура -и ж. (герм. Kultur, франц. culture според лат. cultura) – **1.** збир на духовни и материјални вредности (добра), создавани од човештвото во разни историски периоди.

2. образованост, просветеност.

културен -нијот, -и(те) прид. (лат. cultura) – **1.** што достигнал висок степен на култура; с и н.: образован, просветен, начитан; совршен, усовершен (а н т.: некултурен, непросветен, примитивен); (во компаратив) п о к у л т у р е н.

2. што се однесува на областа култура (духовниот и материјалниот живот), што е во врска со културата. **а.** што создава и шири култура. **б.** на кој, во кој, со кој се создава и шири културата.

културно прил. (според лат. cultura) на културен план, во областа на културата.

културно-историјски -ка, -ките прид. **културноисториски** – што се однесува на културните и историските околности, прилики.

културно-национален -лно прид. што се однесува на културните и националните околности, прилики.

Л

лагер -и м. (герм. Lager) (прен.) – општествена група од луѓе, партии, држави што имаат исти (општи) интереси, сфаќања и сл.

легален -лно прид. (франц. légal од лат. legalis) – што одговара на законот; с и н.: законит; дозволен; јавен.

лексичен -чни прид. (грч. λεξικός) **лексички** – што се однесува на л е к с и к а т а, на речникот (зборовите на еден јазик).

лингвист -и, -ите м. (франц. linguiste од лат. lingua) – стручњак, специјалист по л и н г в и с т и к а (наука за јазикот, која опфаќа повеќе релативно самостојни дисциплини).

литература -та ж. (герм. Literatur од лат. litteratura) – **1.** целокупност од писмени дела на еден народ; с и н.: писменост, книжнина, книжевност.

2. пишани дела што се однесуваат на една област (уметничка, лингвистичка и сл.).

литературен -рни, -рнијот прид. – **1.** што се однесува на л и т е р а т у р а т а, што е во врска со литературата.

2. што одговара на установените (кодифицираните) норми на еден јазик; с и н.: книжевен.

3. што се однесува на п и с а т е л; с и н.: писателски.

логичен -чни прид. (грч. λογικός) – **1.** што се заснова на л о г и к а т а; логички.

2. што нужно произлегува од врската меѓу нештата; син: закономерен, обоснован, правилен; природен, нормален.

3. што мисли, расудува правилно; с и н.: реален.

логично прил. (според грч. λογικός) – на начин како кај логичен, со смисла; с и н.: логички, разумно, паметно, умно; реално.

лојален -лни *приод.* (франц. loyal од лат. legalis ‚законски‘) – **1.** исполнителен, точен во вршењето на своите обврски. **2.** што се држи во рамките на законот, прописите; пропишен, правичен, исправен. **3.** приврзан, предан, оддан, искрен, чесен.

лотарија -ји ж. (грч. λотарία од итал. lotteria) лотарија – **1.** игра на среќа според однапред продадени билети со број. **2.** (прен.) голема среќа; случајност. **3.** несигурна работа. **4.** неочекувана добивка.

Љ/

М

макар сврзн. (средногрч. махари) – (допусен) иако.

македонизм -змите м. **македонизам** – збор или каква било јазична конструкција од македонскиот јазик (во друг јазик).

максимум прил. (според лат. maximum ‚најголемо, најмногу, не повеќе‘) – најголемиот процент, просек, дел и др. од нешто.

маневр -ври м. (франц. manœuvre) **маневар, маневра** – овде: (прен.) **1.** начин на постапување, вешт потег, вешто и лукаво дејство, работа; с и н.: сплетка.

2. (во мн.) напори.

марш -еи м. (герм. Marsch или од франц. marche) – одење, чекорење (отсечено и рамномерно) под такт; марширање.

маса ж. (лат. *massa*) – неопределена целина (множество, куп) од голем (огромен) број луѓе; народ.

маска -та ж. (герм. *Maske*, франц. *masque* од итал. *maschera* од арап.) – овде: (прен.) **1.** престорен вид; лицемерие.

2. прикриено, неправо, неvistинско лице.

Во и з р а з о т: **ке свалит маската** – ќе го открие правото вистинско лице (без да ги крие своите намери).

материален -лна прид. (според материјал) **материјален** – **1.** што се однесува на м а т е р и ј а (во филозофијата и науката) реален, недуховен.

2. што се однесува на м а т е р и ј а л, на имотната состојба.

материјал м. (герм. *Material* од лат. *materialis* „граѓа за некоја работа“) – **1.** (прен.) предмет, средство.

2. собрани информации, податоци, факти и сл. по некое прашање што служат како предмет на обработка на научни, литературни, стручни и сл. дела; с и н.: граѓа, градиво.

материјален -лна, -лната, -лни, -лно прид. што се однесува на имотната состојба.

материјално прил. како кај м а т е р и ј а л е н, во материјална смисла.

мегали (според мегало- грч. *μεγαλο-* „голем“) овде: „м е г а л и и д е ј а“ – голема идеја.

меморандум -и м. (франц. *mémoire* според лат. *memorandus*) – дипломатски документ во кој се изложени подробности по определено спорно прашање и гледиштето на владата по него.

метаморфоза ж. (лат. *metamorphosis* според грч. *μεταμόρφωσις*) овде: (прен.) суштествена промена на облиците, видоизменување; промена; духовна преобразба на човекот или општеството.

механически прил. **механички** грч. μηχανικός – без учество на волјата, на свеста на човека; с и н.: несвесно, махиално, автоматски.

механично-политичен прид. **механичкополитички** – што се извршува без учество на политичка волја, спонтано.

милиарда -и ж. (франц. milliard) **милијарда** – **1.** илјада милиони.

2. (прен.) (во мн.) мошне голема сума (пари).

милион -и м. (преку франц. million од итал. mil(l)ione) – **1.** илјада илјади (1.000.000).

2. (прен.) (обично во мн.) мошне голема сума (пари).

министер -три, -трите м. (франц. ministre според лат. minister) највисок државен службеник што стои на чело на едно министерство.

министер-президент м. (герм.) **министер – претседател** – претседател на влада, премиер.

министерство -то ср. (франц. ministère од лат. ministerium) највисок орган на државната управа; министерски совет; влада, кабинет.

министерцки прид. **министерски** – што се однесува на м и н и с т р и.

министр-председник м. министер-претседател.

министр-президент м. (герм.) **министер-претседател** – претседател на влада, премиер.

минута ж. (герм. Minute или франц. minute од лат. pars minuta prima) **1.** (физ.) единица за време рамна на 60 секунди.

2. (прен.) миг, момент.

мисија -та ж. (лат. missio) – (полит.) **1.** државна делегација што се испраќа во странска држава со определена задача.

2. (од поголемо општествено значење) работа, задача, должност доверена некому.

мистификација ж. (герм. Mystifikation, франц. mystification од грч.-лат.) – **1.** свесно доведување во заблуда по пат на таинственост (секако, со извесна цел); измама, превара.

2. овде: неточно, ненаучно толкување, објаснување; вештачка конструкција.

митинг -зи, -зите м. (англ. meeting, полит) – јавен масовен собир (обично проследен со говори) посветен на важни општествени и политички прашања што го засегаат и разнебитуваат народот зашто се сврзани со неговиот живот.

мода ж. (преку грч. μόδα, итал. moda од франц. mode) – овде: променлив начин, стил на однесување во дадена средина во определено време; с и н.: обичај, навика.

момент м. (герм. Moment, франц. moment од лат. momentum) – **1.** мошне краток отсек од време; с и н.: миг, мигновеност.

2. одредено време во развојот на нешто, кога се одлучува за нешто.

монета ж. (лат. Moneta) – **1.** метална пара, метален паричен знак. **2.** овде: (прен.) фал’шива м о н е т а – лажна монета, фалсификат.

морален -лнијот, -лната, -лно, -лното, -лни прид. (според **морал** – лат. mos генетив moris обичај, moralis, герм. од франц. / ,добрина; поука; дух, храброст‘); непишани правила за животот и однесувањето на поединецот во својата средина незагрозувајќи ги другите. **1.** што се однесува или одговара на м о р а л о т, на почитувањето на определени норми, правила; што е во духот на моралот; с и н.: етички.

2. што е поврзан со интелектот; с и н.: интелектуален, умствен; духовен.

Во и з р а з и т е: **во морален однос** – морално, етички; **морално прао** – основаност, оправданост.

морално прил. од аспект на моралот, во морална смисла.

морално-религиозен прид. **моралнорелигиозен** – што се однесува на религиозната свесност, цврстина.

морфологичен -чни прид. (буг.) **морфолошки** – што се однесува на **морфологија** [герм. Morphologie според грч. μορφή) – дел од лингвистиката што ги изучува зборовите како делови на реченицата, нивните конкретни форми, структури, особености, значења, употреба и воопшто сè што може за нив да се каже од граматичка и зборообразувачка страна].

мотив -ите м. (франц. motif, новолат. motivum, итал. motivo) – главен потстрек, причина, основаност, повод, побуда за нешто.

музика ж. (лат. musica од грч. μουσική (τέχνη)) исполнување на музичко дело и др.; овде: **со музика** – свирејќи.

Н

наивно прил. (франц. naïf, лат. natus – неискусно; лековерно, простодушно, просто.

научнолитературен -рно прид. што се однесува на литературната наука; во називот: **Петроградското македонско словенско научнолитературно другарство „Св. Климент“**.

научно-литературен -рно прид. во називот: **Македон. научно-литературно другарство „Св. Климент“**.

нација ж. (лат. natio) – народност; народ, општествено множество луѓе здружени во заедница со заеднички идентитет или заеднички идентитети, кои живеат на определена територија и споделуваат заеднички внатрешни чувства од своите предци, нивниот јазик, историја, култура, традиција, обичаи, вера и сл.).

национален -лнијот, -лна, -лната, -лно, -лното, -лни, -лните прид. (герм. national по лат. natio, -onis) – што се одне-

сува или е во врска со опрерделена нација, што е проникнат со народен дух, совест за припадност кон определена нација (народ); народен, народски.

-национален (според лат. natio, -onis) – втор дел од полусложенката: **обшчо национален** -лно прид. о п ш т о н а - ц и о н а л е н – што се однесува на целата нација.

национализам -от м. (франц. nationalisme по лат. natio, -onis) **национализам** – општествена појава или движење, идеологија што признава само еден народ, една нација, еден јазик (сè друго се негира и треба да е потчинето на нив, на националистите).

националист -и м. (герм. Nationalist) – приврзаник на националистичка идеологија, член на националистичка партија, човек што ја признава само својата нација, својот народ и својот јазик.

национално-политичен -чно, -чни прид. (според лат. natio -onis) **национално-политички** – и национален и политички.

национално-религиозен -зна, -зната, -зно, -зни прид. (според лат. natio, -onis) – што е и национален и религиозен.

националност -а, -и ж. (според лат. natio, -onis) – национална припадност, припадност кон определен народ; народност.

национал’ен -л’ни прид. (герм. national по лат. natio, -onis) **национален** – што е предан на својата нација, земја; овде: што се однесува на својот народ, народен.

најонален -лна, -лно прид. **национален**.

најоналност -и ж. **националност**.

не екзархист м. **неегзархист** (грч. егзархист) – тој што не е егзархист.

ненормален прид. (според лат. normalis) – што не соодветствува со правилата; лош, неповолен, штетен.

нервен *прид.* (според лат. *nervus*, грч. *νεῦρον* ‚живец‘) – (прен.) *найорен, тешок, мачен – усилен;*

нетактност ж. (според грч. *taktikos*) **нетактичност** – нетактично однесување, постапка; неумешност, неодмереност.

неутралиса се гл. свр. **неутрализира (се)** (новолат. *neutralisare*) – стори, прави неутрален, стане, станува неутрален; овде: доведе се во состојба на неприпаѓање на ниедна страна.

неутрален -лна, -лно прид. (преку герм. *neutral* од лат. *neutralis*) – што не се однесува или не е определен за една или друга страна, што не се меша во туѓи спорови, конфликти, проблеми или борба; неопределен, недефиниран, непристрасен, невлијателен.

неутралност -а ж. (по лат. *neutralis*) – незаземање страна, неприпаѓање на ниедна страна, немешање во туѓи работи (спорови, конфликти и сл.); с и н.: незаинтересираност, неопределеност, непристрасност.

ноември м. (средногрч. *Νοέμβριος* од лат. *november*) – претпоследниот, единаесетти месец во календарската година.

Њ/

О

окупација -та ж. (лат. *occupatio*) – заземање, освојување.

окупацјонен -онијо, -ционите прид. (според лат. *occupatio*) **окупационен** – окупациски, што окупира.

окупирајн’е -то ср. гл. им. од о к у п и р а – **окупирање**.

окупира свр.,несвр. (герм. од лат. *occipare*) **окупира** – заземе, освои, освојува.

орган -и, -ите м. (рус. *орган* од лат. *organum* од грч. *ὄργανον*) – **1.** (анат.) дел од организмот, од телото, кој (дел) има определена градба и функција.

2. како главен дел од нешто, основа на нешто.

3. средство, орудие.

4. како државна или општествена институција или организација или (овде): одделно лице со определена функција како претставник на таква институција или организација.

5. периодично печатено издание (весник, списание и сл.).

организатор -и, -ите м. (рус. организатор, герм. Organisator од франц. organisateur според грч. ὄργανον) – тој што организира нешто или е задолжен со организација на некоја работа, манифестација и сл.

организаторски -ата прид. **организаторски** – што се однесува на организатор (и).

организација -та, -ји ж. (франц. organisation според грч. ὄργανον) – 1. организирање.

2. група луѓе обединети според заеднички цели и интереси.

3. систем на дејности со однапред определена цел.

организационен -оното прид. – што се однесува на организација.

организира свр.,несвр. (франц. organiser) – (из)врши организација; подготви, подготвува, (на)прави, устрои, устројува, уреди, уредува; овде: (несвр.).

организм м. (франц. organisme од грч.) **организам** – 1. живо суштество или растение со своите органи.

2. овде: (прен.) систем од органи на една установа со сложена организација.

организуа несвр. **организира** (герм. organisieren) – основа, формира (партија и сл.).

организуајн’е -то ср. гл. им. **организирање** – подготвување, устројување, уредување.

организува се несвр. **се организира** (герм. organisieren) – се сврзува во целина со некаква цел; с и н.: се обединува; се сплотува.

орден -и м. (рус. орден, герм. Orden според лат. ordo) – овде: ц р к о в е н о р д е н – црковен (калуѓерски) ред.

оригинален -лно, -лни прид. – што се однесува на о р и г и н а л (герм. Original според лат. originalis); с и н.: изворен, првобитен, самотен, автохтон(ен), коренит; самороден, сопствен; прав, вистински.

оригиналност -а ж. – својство на о р и г и н а л е н; с и н.: изворност, автохтоност, коренитост, самородност.

ориентира се свр.,несвр. (герм. orientieren) – овде: (несвр.) доволно способен да определува, утврдува ориентација на терен; с и н.: се снаоѓа.

оскандал’и свр. о с к а н д а л и (од франц. scandale според грч. σκάνδαλον: с к а н д а л – неморална постапка што го нарушува општествениот ред и углед; срамота, компромитација) подложи на скандал; с и н.: осрамоти (се), посрамоти (се), искомпромитира (се).

ост м. (герм. Ost ,исток‘) Г о т и – древен источногермански народ кој живеел на Скандинавскиот Полуостров и на бреговите на Балтичкото Море); овде: о с т Готи – источни Готи.

ост-Готи мн. (герм.: Ost ,исток‘) (Г о т и – древен источногермански народ кој живеел на Скандинавскиот Полуостров и на бреговите на Балтичкото Море); овде: ост-Готи – источни Готи.

ост готски прид. **остготски** – што се однесува на о с т Г о т и т е; источноготски.

офицер -и м. (герм. Offizier од франц. officier, лат. officarius) – (воен) старешина од командниот состав на војската и полицијата.

официален -лна, -лнијо, -лно, -лни, -лни-те прид. (лат. officialis) **официјален** – 1. што е на владата, с и н.: владин; што доаѓа од владини државни органи или од високи службени лица; што доаѓа од страна на власта, што е изразен преку власта; с и н.: званичен.

2. признаен од страна на власта, на државата; с и н.: легален, озаконет; административен, службен.

3. што е сврзан со службата, што се однесува на службата; должностен, службен.

4. што е во согласност со сите предуслови, правила, процедури и формалности; с и н.: легален, јавен, официјален.

официјално прил. **официјално** – на начин како кај о ф и ц и ј а л е н; с и н.: званично; службено.

официјален -лни прид. (новолат. officialis) – 1. што е на владата, с и н.: владин; званичен.

2. признаен од државата; с и н.: службен.

официјално прил. – на начин како кај о ф и ц и ј а л е н; с и н.: службено; должностно; овде: званично; јавно.

П

панси(ј)он -о м. (франц. pension според лат. pensio, -onem) **пансион** – установа во која живеат и се хранат ученици и студенти бесплатно; завод за воспитување.

параграф м. (герм. Paragraph од новолат. paragraphus според грч. παράγραφος) – мал дел од текст во договор и сл., со нов ред на почетокот и самостојна содржина (се означува со посебен знак).

паралел' м. (рус. параллель од франц. parallèle од лат. parallelus според грч. παράλληλος) **паралела** – 1. линија напоредна на друга линија.

2. споредба.

парализуа несвр. **парализира** (герм. paralisieren, франц. paralyser според грч. παραλύω) – (прен.) а. лишува некого или

нешто од можност, способност, сили за дејство; с и н.: попречува; оневозможува, не допушта, ослабнува; исклучува. **б.** во пасивна употреба со се.

парализуајн’е ср. гл. им. **парализрање** – (прен.) попречување; оневозможување, ослабнување.

парализува несвр. **парализира** – (прен.) попречува, оневозможува, не допушта (нешто); отстранува.

парохиа -ии ж. (грч.) **парохија** – најмала црковна управна единица на чело со парох.

партија -ји ж. (герм. *Partie* од франц. *partie* според лат. *pars, partis*) – политичка организација што ги заштитува интересите на својата класа и води бескомпромисна борба со своите противници.

пасаж -ите м. (франц. *passage*) – овде: одломка, пасус од литературно дело.

пасивен прид. (од лат. *passivus*) – што не е активен, претприемчив, што не презема никакви акции, не дејствува, мирува; с и н.: неактивен.

патриархија -та ж. (грч. *патриархија*) **патријаршија** – 1. област под црковна (верска) управа на патријарх.

2. седиште, зграда на таквата управа.

3. црковна управа на чело со патријарх.

патриархијски прид. **патријаршиски** – што се однесува на патријарх и патријаршија.

патриархист -и м. **патријаршист** – приврзаник, следбеник на црква управувана од патријарх.

патриархистки -те прид. **патријаршиски** – што се однесува на п а т р и ј а р ш и ј а.

патрик м. (преку средногрч. *патријос* од лат. *patricius*) **патријарх** – духовно лице со највисок чин, т.е. врховен поглавар на Православната црква.

патриот -и м. (франц. patriote, новолат. patriota, од грч. πατριώτης) – тој што ја сака својата татковина и народ и е готов да го даде својот живот за нив; с и н.: родољуб(ец).

патриотизм м. (франц. patriotisme според грч. πατριώτης) **патриотизам** – голема одданост (преданост) и љубов кон својата татковина, народ и традиции; с и н.: родољубие.

патриотичен -чна, -чното, -чни прид. (книж.) **патриотски** – што се однесува на п а т р и о т(и) и п а т р и о т и з а м, што му е својствен на патриот, проникнат со патриотизам.

патриотски -ко, -кото прид. **патриотски** – што се однесува на патриот(и) и п а т р и о т и з а м, што му е својствен на патриот, проникнат со патриотизам.

патријархист -ите м. **патријаршист** – приврзаник, следбеник на црква управувана од патријарх.

период -от м. (франц. période од лат. periodus според грч. περίοδος) – временски раздел што опфаќа одделен завршен процес (општествен, научен, културен и сл.) или време кога се случил некој историски настан.

периферија -та ж. (новолат. peripheria од грч. περιφέρεια) – крајни, гранични делови (области, подрачја) на некоја земја, држава.

периферијски -те прид. **перифериски** – што се наоѓа на п е р и ф е р и ј а.

периферичен -чните прид. (книж.) **периферен** (според грч. περιφερής) – што се однесува на периферија.

персонал -о м. (герм. Personal според лат. personalis) – составот, луѓето на некоја институција и др.

пил’ул’а -та ж. (франц. pilule од лат. pilula ,топче‘) **пилула** – (фарм.) лекарство во разни форми за голтање; с и н.: зрно, ап(че), таблетка. Во и з р а з о т: **је голтнаа пил’ул’ата** – си направија проблем.

план -ои, -оите м. (франц. plan според лат. planus) – **1.** систем од определени мерки однапред предвидени за навремено исполнување на поставени задачи, обврски и сл.

2. замисла за остварување на некаква цел; с и н.: намера.

3. начин, насока по која се прави, се разгледува нешто.

платонически -о прид. (рус.) **платонски** – што му е својствен на Платон, на платонизмот, што не се изразува практично; (прен.) заснован врз чисто духовна основа; с и н.: идеалистички.

поддиалект -и м. – Вид. **поддијалект**.

поддијалект м. (по- + дијалект: рус. диалект, герм. Dialekt, франц. dialecte од лат. dialectus според грч. διάλεκτος) – помала целина во рамките на еден дијалект, ограничена на потесно подрачје со посебни особености во однос на другите подрачја од тој дијалект; с и н.: поднаречје, подговор.

позиција -и ж. (герм. Position, франц. position од лат. positio) – положба на нешто во просторот.

покапризничи свр. (од **капризничи** – пројавува каприси, каприци) – овде: капризничи малку, донекаде, одвреме навреме.

политика ж. (грч. πολιτική(τέχνη)) – **1.** дејност (концепција, искуство, вештина) на партија, општествена група, државни органи на управување и сл. да се управува со животот на државата или со некоја област од државните работи.

2. прашања и настани од државниот и општествениот живот.

3. (прен.) определен начин на дејствување, однесување, постапување (на некого).

4. политички живот.

политикан -и м. (франц. politician според грч. πολιτικός) **политикант** – лице што се занимава со политика без да се

разбира многу од неа; непринципиелен политичар; с и н.: псевдополитичар.

политиканствуа несвр. (книж.) **политиканствува** – расправа за политика без да се разбира многу од неа; с и н.: политизира.

политичен -чна, -чна, -чната, -чно, -чни, -чните прид. **политички** (грч. πολιτικός) – **1.** што умее да се снајде, да се справи со тешки ситуации; с и н.: дипломатски.

2. што се однесува на политика, сврзан со политика.

Во и з р а з и т е: **во политичен однос** – од гледиште на политиката, според политиката; **на политичната сцена** – во политичките кругови; **од политична и национална страна** – од гледиште на политиката и националноста; **политична економија** – наука за законите на производството, произведувањето на материјални блага; **политично недоносче** – тој што не умее да води политика, недораснат за водење политика.

-политичен втор дел на полусложенката: **етнографско-политичен** прид. етнографско – п о л и т и ч к и – што е и етнографски и политички.

политически -ијот, -ите прид. **политички** – што се однесува на п о л и т и к а.

политички прид. (грч. πολιτικός) – што се однесува на политика.

политично прил. на начин како кај политичен; политички.

политично-механичен прид. (механички грч. μηχανικός – што не се врши, не станува свесно, ами само по себеси како кај работата на машина); овде: **политичко-механички** – што се врши, станува независно од политиката.

попул’аризиран -о гл. прид. од популаризира (лат. popularisare) – (на)прави популарен; овде: **популаризиран** – раширен.

попул'аризират свр.,несвр. **популаризира** (лат. populari-sare) – (на)прави популарен, широко познат; овде: (несвр.) шири, раширува меѓу народот.

попул'арност ж. (според лат. popularis) **популарност** – општа достапност до народните маси, голема прочуеност (познатост), широко признание, омиленост меѓу народот; с и н.: слава.

порта -та ж. (грч. πόρτα од лат. porta) – **1.** обично, вратата од дворот на куќата.

2. овде: Портата (истор.) – владата на Турското царство (со седиште во Истанбул).

портфејл' м. (според рус. портфель и франц. portefeuille) **портфель** – работата на еден министер; ресор; овде: (работно) место.

потолерантен прид. Вид. кај **толерантен** (лат. tolerans) – што толерира, трпи, попушта; с и н.: попустлив, трпелив (кон луѓето).

практичен -чно, -чни, -чните прид. (герм. од лат.) – **1.** што се однесува на практиката.

2. згоден за примена во практиката; с и н.: применлив.

Во и з р а з о т: **од практично гледиште** – од аспект на практиката, според практиката.

-президент: министер-президент; министер-президент.

преса -та ж. (франц. presse од лат. presso во буг.) – печат (обично, весници).

престиж м. (фран. prestige) – (во политиката) влијание, углед, авторитет.

претендент -и м. (герм. Prätendent според лат. praetendo) – тој што изјавува некое барање, право на нешто, што пројавува претензии за нешто.

претендира несвр. (герм. prätendieren според лат. praetendo) – упорно бара нешто, пројавува претензии за нешто.

претензја -и ж. (герм. од лат.) **претензија** – (претерано) барање, настојување, стремее да се добие или постигне, признае нешто, неоправдано полагање на право на нешто.

претенција -и, -ите ж. (герм. Prätention според лат. praetentio) **претензија** – (претерано) барање, настојување, стремее да се добие или постигне, признае нешто, неоправдано полагање право на нешто.

претенција -и ж. (лат.) п р е т е н з и ј а – Вид. **претенција**.

привилегија -гји ж. (од герм. Privilegie, лат. privilegio privilegium) – **а.** посебно право, предимство, поволност пред други(те). **б.** воопшто предност, предимство.

привилигиран -а гл. прид. од привилегира; овде: **привилегиран** – на којшто му се дадени привилегии, што ужива привилегии.

принцип -а, -и м. (лат. principium) – основно правило, основен поим; подлога, основа, темел;; сознание итн.

провинциален -лни прид. (според лат. provincialis) **провинцијален** – што се наоѓа во п р о в и н ц и ј а; с и н.: провинциски.

провинција -и ж. (лат. provincia) – територијално-административна единица во определена држава; с и н.: област.

програма -та ж. (грч. πρόγραμμα) – **1.** план за престојна работа, акција и сл.

2. во документ или поинаку изложен план на суштински принципи, задачи и цели што ги има поставено пред себе општествена организација, народ и сл.

прогрес м. (франц. progrès од лат. progressus) – напредување во процесот на развојот; с и н.: напредок, просперитет.

проект -о, -от, -ите м. (герм. Projekt според лат. proiectus) – претходен нацрт на текст на некој документ и сл.; план; предлог.

прокламира несвр. (герм. proklamieren од лат. proclamo) – објавува пред народот, обнародува, прогласува.

пропаганда -ата, -и, -ите ж. (герм. Propaganda од лат. propaganda) – **1.** ширење писмено или усно политички, научни, комерцијални и др. идеи за придобивање на јавното мислење.

2. луѓето што ги шират таквите идеи земени наедно; пропагандистите.

3. во мн. п р о п а г а н д и т е (истор.) – акција на балканските држави за освојување позиција во Македонија.

пропаганден -дно прид. – **1.** што служи за пропаганда.

2. што шири пропаганда.

пропагандира свр., несвр. (од пропаганда) – овде: (несвр.) врши пропаганда, шири некаква идеја, принципи или политичко учење; с и н.: пропагира.

пропагандирајн’е -то ср. гл. им. од пропагандира; **пропагандирање** – ширење пропаганда.

пропагандиран -о гл. прид. од пропагандира – ширен, форсиран.

пропагандист -ите м. (според пропаганда (герм. Propaganda од лат. propaganda) + -ист) – човек што шири некоја идеја, принцип, учење (политичко и сл.).

пропагандици -а, -ите прид. **пропагандски** – што се однесува на пропаганда, што служи за пропаганда; с и н.: пропаганден.

протест м. (герм. Protest, итал. protesto според лат. protesto) – остро изразување на незадоволство, негодување од нешто, истапување против нешто што според неког е неправилно.

протестанство -то ср. протестанство (од протестант – герм. Protestant според црклат. protestans, -antis) – протестантска вероисповед (во христијанството); с и н: протестантизам.

протестира свр.,несвр. (преку герм. protestieren, франц. protester според лат. protestor) – го искаже, го искажува своето незадоволство од нешто; овде: (несвр.) остро негодува.

протестуат несвр. – протестира (против).

проф. – скратеница за п р о ф е с о р; со личните имиња и презимиња: проф. И. А. Бодуен д е К у р т е н е; проф. Јагич; проф. Јуришич; проф. М и л о в а н о в и ч.

професор -и м. (герм. Professor според лат. professor) – наставник на високи и средни образовни институции (факултети и училишта).

процент -ите м. (герм. Prozent според лат. pro centum) – 1. стоти дел од нешто којшто (дел) се зема за мерна единица (се означува со %).

2. овде: приход добиен на секои 100 парични единици; с и н.: лихва, камата.

процес -от, два процеса м. (лат. processus) – последовна смена, тек на развојот на нешто, на некоја состојба, појава.

псиолошки -ото прид. п с и х о л о ш к и – што се однесува на п с и х о л о г и ј а.

психологија -та ж. (новолат. psychologia според психо- + грч. λόγος ,наука', книж.) – овде: душа; ментален склоп, начин на размислување, сфаќање и сл., психа.

публикуајн'е -то ср. гл. им. од публикува; **публикување** – објавување.

публикуат свр.,несвр. п у б л и к у в а (лат. publico) – објави, објавува.

пункт -ои м. (герм. Punkt според лат. punctum ,точка') – точка којашто означува раздел од текст.

Р

рајон -и м. (франц. rayon, итал. raggio, лат. radius) **реон** – крај, предел, област, подрачје и сл. како дел од поголема територија.

раса ж. (франц. race, шпан. raza, итал. razza, герм. Rasse) – поголема група луѓе сродни по потекло, род, сличности и некои наследни особености: градба на телото, боја на кожата и сл.

реален -лна прид. (герм. real од новолат. realis) – заснован врз сфаќањето на постоечките услови, околности во реалноста (стварноста); с и н.: вистински, објективен, предметен.

револуција -та ж. (франц. révolution според лат. revolutio ‚преврат‘) – **1.** насилен преврат во општествено-политичките односи.

2. (прен.) коренита преобразба, коренити измени во некоја област на животот, сфаќањата.

револуционен -она прид. (книж.) **револуционерен** – што се однесува на р е в о л у ц и ј а.

револуционер -ите м. (франц. révolutionnaire) – човек што учествува во револуција или е нејзин приврзаник.

револ’уција -та, -и ж. – Вид. **револуција**.

револ’уцијен -јна прид. (книж.) **револуционен** – што се однесува на револуција; револуционерен.

револ’уционен -онијо, -она, -оната, -оно, -оното, -они, -оните прид. **револуционерен** – што се однесува на р е в о л у ц и ј а.

револ’уционер -и, -ите м. (франц. révolutionnaire) **револуционер** – учесник во револуција; поддржувач на сфаќањето дека напредокот во општеството станува по пат на револуција; превратник.

редактор -и м. (рус. редактор, герм. Redaktor, франц. rédacteur според лат. redactus ‚доведен во ред‘) – човек што редактира текстови.

режим м. (франц. régime) – **1.** вид државно уредување. **2.** начин на државно владеење, управување.

резиденција ж. (рус. резиденция, пол. rezydencja според лат. residentia) – постојано или привремено седиште на државен поглавар или влада.

резјумира свр.,несвр. (герм. resümieren, франц. résumer) **резимира** – (на)прави резиме, кратко изложи, изложува содржина на нешто; с и н.: обопшти, обопштува; овде: (свр.).

резол’уција -и, -ите ж. (рус. резолюция, пол. rezolucja според лат. resolutio) **резолуција** – одлука, решение, заклучок донесени на некој собир.

резултат -от, -и, -ите м. (герм. Resultat од лат. resultatum) – одраз, нешто што останува или се добива на крајот од некакво дејство, појава, развој и сл. како конечен показател, биланс. **1. а.** последица. **б.** во напоредна употреба со им. причина.

2. (прен.) успех; ефект.

резултатно прил. – овде: б е з резултатно – безрезултатно, без успех.

резул’уција -и ж. – Вид. **резол’уција**.

Рејтер м. **Ројтерс** – британска кооперативна информативна агенција (според името на основачот – Ројтер, Паул Јунус, барон фон Ројтер).

религија -та ж. (лат. religio, -onis) р е л и г и ј а – форма на општествено сознание, сфаќање изградено врз верување во натприродни, божествени сили; с и н.: вера, вероисповед.

религиозен -зно, -зното, -зната, -зни, -зните прид. – **1.** што се однесува на религија, сврзан со религијата.

2. втор дел од полусложенката: национално-р е л и г и-о з е н.

религјозен -зни прид. р е л и г и о з е н – што се однесува на р е л и г и ј а.

религјозно-национален -лни, -лни-те, -лното прид. **религјозно-национален** – што е и религиозен и национален, што се однесува на религијата и нацијата.

реликва ж, (лат. reliquium – К. Мисирков) (лат. relictus ,нешто останато, остаток‘) **реликт** – останка од некое многу старо време (организам, предмет, појава и сл.)

репресалији мн. (герм. Repressalie, новолат. repressalia) – (прав.) (во меѓународните односи) присилни мерки на една држава преземени кон туѓа држава или нејзини приврзаници како одговор на противправни дејства од страна на таа држава.

реферат -и м. (герм. Referat од лат. referat) – кратко изложена содржина на некој проблем, тема во вид на информативен извештај; кратко соопштение од научна област.

реформа -и, -ите ж. (франц. réforme од лат. reformo) – преобразување, преобразба, преустројување, преустројство, изменување, измена, модернизирање и сл. за да се спроведе (воведи) во некоја област од животот нешто ново или нешто подобро.

реформаторски -ите прид. **реформаторски** – 1. што се однесува на реформатор(и) (герм. од лат.) – човек што реформира, спроведува реформи; с и н.: преобразувач, преустројувач, обновувач, модернизатор, новатор, реконструктор.

2. Р е ф о р м а т о р ц к и С и л и – Реформаторски Сили.

реформирајн’е -то ср. гл. им. од реформира – (на)прави реформи, преобрази, преобразува, преустрои, преустројува, обнови, обновува, реконструира, модернизира; р е ф о р-

м и р а њ е – спроведување на реформи; с и н.: преобразување, обновување, преустројување, реконструирање, модернизирање.

рола -ите ж. р о л ј а (герм. Rolle) – Вид. **рол’а**.

рол’ м. **ролја** (герм. Rolle) – улога.

рол’а ж. (герм. Rolle) **ролја** – улога; степен на влијание, на учество на неког во општеството. Во и з р а з и т е: **да играат од себе рол’а на...** – да се јавуваат во својство на...; **играат рол’а во нешто** – земаат учество во нешто, учествуваат во нешто; **играат само рол’ата на...** – се јавува само во својство на...; **изигра поголема рол’а** – изврши поголемо влијание; **имаат играно двојна рол’а** – биле дволични.

русофил -и м. (русо + -фил грч. φίλος ‚пријател‘) – човек што им е наклонет на Русите и Русија.

русофилство -то ср. (русо + -фил- грч. φίλος ‚пријател‘ + суф. -ство) – наклонетост кон Русите и Русија и кон сè што е руско.

русофобски -ото прид. **русофонски** (според русо- + грч. фобија φόβος -, ‚страв‘) – што се однесува на русофоб(и).

русофобство ср. **русофонство** (според русо- + грч. фобија φόβος -, ‚страв‘ + суф. -ство) – мразење на Русите и сè што е руско.

С

сепаратизм м. (франц. séparatisme според лат. separatus) **сепаратизам** – стремеж и политичко движење за отцепување од државата или за одделување во самостојна држава.

сепаратист -и, -ите м. (книж., франц. séparatiste) – приврзаник, следбеник на сепаратизмот.

сепаратистичен -чно прид. **сепаратистички** – што се однесува на сепаратизам.

сепаратит(ц)ки -о прид. **сепаратистички** – што се однесува на сепаратизам.

септ. скратеница за **септември** – деветтиот месец во календарската година.

септем- скратеница за **септември** – деветтиот месец во календарската година.

септември м. (новогрч. σεπτέμβριος од лат. september) – деветтиот месец во календарската година.

сериозност -а ж. според сериозен (франц. sérieux, лат. seriosus, serius) што заслужува посебно внимание – сложеност, значајност, важност (во однос на предметот, темата).

серјозно прил. **сериозно** (франц. sérieux, лат. seriosus, serius) – на начин како кај сериозен.

сигурен -рно прид. (итал. sicuro) – уверен, убеден, безбеден итн.; овде: остварлив, точен.

симпатија -ии ж. (герм. Sympathie од лат. sympathia според грч. συμπάθεια) **симпатија** – 1. душевно расположение, наклоност, љубов кон неког или нешто.

2. (прен.) љубовник, љубовница.

систематичен -чна прид. (според франц. systématique) **систематски** – што се врши според установен ред, доследен.

сколија -та, ји, -јите ж. арх. (итал. scuola, грч. σχολεῖο) **школа**, училиште – просветна установа во која учат деца и возрасни.

сколијцки -а, -о, -ијо, -ите прид. **школски** – што се однесува на с к о л и ј а; с и н.: училиштен.

-сколијцки ш к о л с к и – втор дел од сложена придавка: **црковносколијцки** – ц р к о в н о-ш к о л с к и – што се однесува на црквата и школството.

словенофил’ство ср. (словено- + фил- грч.: φίλος ,приврзаник, љубител, пријател’) **словенофилство** – наклонетост,

љубов, пристрасност кон С л о в е н и т е, и сè што е словенско.

солидарен -рната прид. (франц. *solidaire* според лат. *solidus* ,траен, здрав‘, новолат. *solidaris*) – еднодушен; сеопшт, сплотен, заеднички.

солидарност ж. –(според франц. *solidaire*, лат. *solidus* ,траен, здрав‘, новолат. *solidaris*) – единство на интереси, мислења, погледи, сфаќања, свест за потребата од заемност, еднодушност, сплотеност.

социализм -от м. (франц. *socialisme* според лат. *socialis* ,општествен‘) **социјализам** – економско или политичко учење за изградба на општествен поредок по пат на пролетерска револуција; овде: устројство воспоставено врз социјалистички принципи (социјална правда, правична распределба на материјалните и културните добра како основни човекови вредности, итн.).

социалист -и м. (герм. *Sozialist* или франц. *socialiste* според лат. *socialis* ,општествен‘) **социјалист** – поддржувач, приврзаник, следбеник на социјализмот.

социјалистичен -чна прид. (според лат. *socialis* ,општествен‘) **социјалистички** – што се однесува на социјализмот.

спекул’ативен прид. (герм. *spekulativ* од новолат. *speculativus*) **шпекулативен** – што станува по пат на шпекулација (= мудра користољубива обично трговска работа за брза и лесна заработка /добивка, печалба по пат на разни махинации/); овде: заснован врз апстрактно мислење, оддалечно од опитот и практиката; апстрактен.

специален -лно, -лни, -лните прид. (герм. *spezial* од лат. *specialis*) **специјален** – 1. што е наменет за некоја цел во даден случај; определен, точен.

2. посебен, особен.

3. реален, стварен, конкретен.

4. што се однесува на определена специјалност; стручен.

специално прил. **специјално** – 1. посебно, конкретно.

2. со намера, намерно.

србизм -зми, -змите м. – збор или каква било јазична конструкција од српскиот јазик во друг јазик.

србоман -и м. (србо- + -ман според грч. *μανία* ,безумие, лудост‘) – човек што клонел кон посрбување, голем приврзаник на Србите, српската политика и превласт.

србоманен -анна прид. (србо- + -ман-: грч. *μανία* ,безумие, лудост‘, рус. форма)

србомански – што се однесува на с р б о м а н (и).

србоманствујук’и -ата (рус. форма) гл. прид. од **србоманствува** (србо- + -ман-: грч. *μανία* ,безумие, лудост‘) – што клони кон посрбување.

србофил м. (србо + -фил грч. *φίλος* ,пријател‘) – тој што е наклонет кон српството, што ги сака Србите и Србија и сè што е српско.

србофилски -а прид. **србофилски** (србо- + -фил- грч. *φίλος* ,пријател‘ + -ски) – што се однесува на с р б о ф и л (и) и с р б о ф и л с т в о.

стадиј -и м. (преку рус. *стадий* од грч. *στάδιον*) **стадиум** (книж.) – степен, период, етапа во развојот на нешто карактеризирани со определени црти, особености, белези, обележја.

стамба ж. (итал. *stampa* ,печат‘) – 1. целокупност од печатени изданија; сè она што се печати.

2. општ назив за сите дневни весници и списанија); самите дневни весници.

стамбосуат несвр. (итал. *stampare* ,печати, публикува‘) **печати, публикува** – 1. издава, објавува во печат, публикува.

2. објавува на своите страници (за списание, весник).

стандард м. (во текстот: Standard – англ. standard) – **1.** С т а н д а р д – име на весник.

2. своевиден образец по размер, форма, мера, мерило, квалитет и др. обично утврден со закон; рамниште, ниво; (прен.) шаблон.

стату квото (во текстот: Statu quo) **статускво** (и **статус кво**) – поранешна состојба.

стипендијант -и, -ите м. (според лат. stipendiatus од стипендија: рус. стипендия, герм. Stipendium според лат. stipendium) – тој што прима стипендија кога учи, студира и сл.

студент -и м. (рус. студент, герм. Student од лат. studens, -entis) – лице што студира на универзитет или виша школа.

студентство ср. (студент + -ство) – времето на студирање.

студентски -о прид. с т у д е н т с к и – што се однесува на с т у д е н т (и).

субјективен -вни прид. (герм. subjektiv од лат. subiectivus) – **1.** што се однесува на субјект; с и н.: личен, индивидуален; (ант.: објективен).

2. што не е објективен; с и н.: необјективен, пристрасен, едностран(ен).

суверенитет -от м. (герм. Souveränität од франц. souveraineté) – (полит.) **1.** внатрешна и надворешна независност од секаква туѓа власт.

2. овде: право на највисока власт.

сфера -и, -ите ж. (лат. sphaera од грч. σφαῖρα) – овде: (прен.) круг на дејствување; област во која нешто се шири, се појавува, се развива.

сформируајне -то гл. им. (од рус.: сформировать од герм. formieren, франц. former од лат. formo ,образува‘) – фор-

мира, организира, составува, создава, образува; овде: **формирање** – организирање, образување.

сформируан -и гл. прид. (од рус.: сформировать од герм. formieren, франц. former од лат. formo ,образува‘) **формиран** – образуван, создаден.

сцена ж. (герм. Szene од лат. scaena, грч. σκηνή) – **1.** театар, театарска дејност; претстава.

2. (прен.) случка, настан, глетка на општествено место што привлекува внимание.

3. (прен.) поле на дејствување; с и н.: поприште.

Т

тактика ж. (герм. Taktik од грч. тактиκή) – вешт начин, пат, средство, одмерена постапка, метод на дејствување за да се постигне некоја определена цел, успех и сл.; умешност.

театро -то ср. (тур. teatro од итал. teatro) **театар** – (прен.) место каде што се одвива, случува важен настан.

телеграма -ите ж. (франц. télégramme од англ. telegram) – соопштение, известие испратено преку телеграф; потврдата со таквото соопштение.

телеграфируа несвр. (герм. telegraphieren, франц. télégraphier според грч. теле- τῆλε ,далеку‘ + -граф γράφω ,пишува‘) **телеграфира** – доставува, испраќа соопштение, порака по телеграф.

тема ж. (рус. тема, герм. Thema, лат. thema од грч. θέμα) – предмет на дискусија, разговор, расправа (усна или писмена) од некоја област.

темел’ -от м. (тур. temel од грч. θεμέλιον) **темел** – долен дел (обично подземен или подводен) на градба (зграда, куќа и др.) што служи за потпора; с и н.: основа на нешто, фундамент.

тенденција ж. (рус. тенденция од герм. Tendenz според лат. tendo ‚се стреми‘) – **1.** цел, намера; со придавката: и з в е с н а.

2. правец, насока во развојот на нешто.

тенденциозен -зни прид. (според лат. tendo ‚се стреми‘) – што е со однапред определена тенденција, намера, цел; што е идејно насочен, управен кон нешто; с и н.: необјективен, пристрастен, преднамерен, предназначен.

теоретик -ци, -ците м. (франц. théorétique според грч. θεωρία) **теоретичар** – човек што се занимава со научни прашања во некоја област теоретски, а не практично.

теорија ж. (рус. теория од лат. theoria според грч. θεωρία) – **1.** обопштен систем на погледи, мислења, објаснувања, толкувања на некакво прашање; сфаќање, становиште, гледиште.

2. вкупност од научни поставки што објаснуваат некои факти, појави, состојби и даваат можност да се откријат и нови факти.

теоријски прид. **теориски** – што се однесува на т е о р и ј а; теоретски.

територијален -лната прид. (франц. territorial според лат. territorium) **територијален** – што се однесува на т е р и т о р и ј а – (според лат. terra ‚земја‘ territorium) земјиште, област, округ, простор, подрачје на определена земја со свои граници.

термин м. (рус. термин според лат. terminus ‚предел, граница‘) – збор или израз што се употребува во некои области на науката, техниката, уметноста и општествениот живот за точно означување на определен поим (предмет, појава, својство, процес или однос).

тип м. (рус. тип, франц. type од лат. typus според грч. τύπος ‚отпечаток‘) – претставник што поседува црти, белези, особини, својствени на една група луѓе, народност и сл.

типичен -чно, -чни прид. (според грч. τύπος) – што ги поседува во најчист вид белезите, особините на некој тип (луѓе, појави); своеобразен; во суперлатив: **нај типичен** – нај-типичен.

титула -та, -ите ж. (рус. титул, лат. titulus ‚натпис‘) – почесно звање (како, на пример, цар и сл.).

толерантен -тни прид. (франц. tolérant) – (книж.) што толерира некого или нешто, што пројавува толеранција, што не се противставува, противи; с и н.: трпелив, попустлив, помирлив, покорен; овде: во компаратив: п о т о л е р а н т е н – потолерантен.

тост -ои м. (англ. toast, лат. tostus) – здравица, наздравување.

традиција -ји ж. книж. (рус. традиция, герм. Tradition, франц. tradition од лат. traditio) – обичаи, верувања, правила на однесување, вкусови и сл. што се негуваат од дамнина и се предаваат од колено на колено, од поколение на поколение, од генерација на генерација. Во и з р а з о т: **по традиција** – на начин како кај традиционален, по обичај, по правило; с и н.: традиционално, вообичаено.

трактат м. (рус. трактат, герм. Traktat според лат. tractatus ‚расудување‘) – **1.** договор, спогодба.

2. расправа.

3. овде: меѓународен договор (само со придавката: берлинскијот).

трактуајн’е ср. гл. им. од т р а к т у в а несвр. гл. книж. (рус. трактовать според лат. tracto ‚расудува‘, третира, обработува нешто, толкува, разгледува – овде: третирање, толкување, водење (преговори, разговори).

третира несвр. (франц. trairer) – **I.** (преод.) разгледува, разработува, толкува која било проблематика на еден или друг начин.

II. се третира – се толкува, се прифаќа, се оценува на еден или друг начин.

третирајн'е ср. гл. им. од т р е т и р а (според франц. *traiter* ,се однесува на некаков начин кон нешто'); овде: **третирање** – толкување, претставување, оценување; прифаќање.

трон м. (грч. *θρόνος*) – **1.** мошне убаво украсен стол на кој седи монарх (или владика) за време на свечени церемонии; владетески стол, престол.

2. (прен.) царска власт.

Ќ / У

утилитарен прид. (рус. *утилитарный* од англ. *utilitarian* според лат. *utilis* ,корисен', франц. *utilitaire*) – свртен исклучиво кон практичната корист од нешто; с и н.: практичен, погоден, употреблив.

Ф

факт -о, -и, -ои м. (лат. *factum*) – непобитна (чиста) вистина, доказ, услов, причина; дело, работа, случување; овде: аргумент. Во и з р а з о т: **за факт** – како факт, фактички, всушност, навистина.

фактически прил.-модал. **фактички** (лат. *factum*) – во суштина, всушност, суштински, на дело, навистина, вистински.

фактор м. (рус. *фактор*, герм. *Faktor* од лат. *factor*) – движечка сила (на процес или појава); чинител, дејствувач; учесник, посредник.

фал'ш м. неизм. (герм. *falsch* од лат. *falsus*) ф а л ш – **1.** лага, лажност, измама, фалсификат.

2. неискрено, лицемерно поведение; с и н.: лицемерие, лицемерство.

фал’шив -а прид. (според герм. falsch од лат. falsus) (за пари) лажен, фалсификуван.

фамилен -л’но прид. **фамилијарен** (familiaris) – што се однесува на ф а м и л и ј а; с и н.: семеен; сроден; (и: искрен, присен, доверлив).

фамилија -ји ж. (рус. фамилия, герм. Familie од лат. familia) фамилија – **1.** домашната челада, луѓето што имаат исто (заедничко) потекло, своите, роднините; с и н.: семејство.

2. род; група; семејство

фанариот -и м. (истор., грч. φαναριότης) – **1.** (истор.) претставник на вишото грчко духовенство во Турската империја.

фанариотски -ото прид. **фанариотски** – што се однесува на ф а н а р и о т и.

фанатизм м. (франц. fanatisme од лат. fanaticus) **фанатизам** – слепа одданост кон личните религиозни, политички, народносни и др. убедувања (од завист кон туѓи позиции).

фантазер -и м. (рус. фантазер според грч. φαντασία) – **1.** човек којшто обично милува да фантазира, да си вообразува; с и н.: мечтател.

2. овде: (прен.) тој што не ги видува или не сака сериозно да ги види нештата – несериозен човек.

фантазија -јите ж. (рус. фантазия, итал. fantasia, лат. phantasia според грч. φαντασία ‚вообразеност‘) – **1.** мечтаење, мечта, копнеење. **2.** измислица.

фантазиран -ата гл. прид. од **фантазира** (герм. fantasieren од грч. φαντάζω ‚си вообразува‘) – заснован врз фантазија, во мислите посакуван.

фантастичен -чни прид. (рус. фантастичный според грч. φανταστικός) – заснован врз фантазија, што е плод на фантазија; с и н.: **1.** прекрасен; **2.** неверојатен; **3.** нереален; **4.** неоснован; **5.** не својствен; туѓ; **6.** овде: во мислите посакуван.

февруар м. Вид. **февруари**.

февруари м. (грч. Φεβρουάριος од лат. februiarius) – вториот месец во календарската година.

февруарцки, февруарцкј -иот, -ото, -јот, -ите прид.
февруарски – што се однесува на ф е в р у а р и.

физиолошки -о прид. (од физиологија – грч. физио- φύσις ‚природа‘ + -логија λόγος ‚наука‘) **1.** што се однесува на ф и з и о л о г и ј а т а како наука.

2. што се однесува на природните, органските процеси во живиот организам кај човека.

физиолошка психологија – психологија што ги изучува душевните, психичките појави што се во врска со физиолошките појави, врз основа на физиолошките појави. (М. Ву-јаклија)

физиолошко-психолошки -а прид. (**физиологија:** грч. физио- φύσις ‚природа‘ + -логија λόγος ‚наука‘) **психологија** (грч. психо- ψυχή ‚душа‘ + -логија λόγος ‚наука‘); **физиолошкопсихолошки** – што се однесува на физиолошката психологија.

физически -о прид. **физички** (грч. φυσικός) – што се однесува на телото на човека; с и н.: телесен.

фијаско ср. (итал. fiasco) – (полн, целосен) неуспех, крах, слом.

филозоф -и м. (рус. философ, грч. φιλόσοφος) учен човек – специјалист по филозофија; мислител.

фил- (фил- грч.: filios – наставка со значење: ‚приврзаник, љубител, пријател‘).

фило- (грч. φιλέω ‚сака‘).

филологијски прид. **филолошки** – што се однесува на ф и л о л о г и ј а (наука за јазикот; љубов кон книжевноста и ученоста, според фило- ‚сака‘ и грч. λόγος ‚наука‘), заснован врз методите на филологијата.

фирма ж. (итал. *firma* ‚натпис‘ од лат. *firmus* ‚зацврстен, прикремен‘) – **1.** регистрирано трговско или производствено претпријатие.

2. натпис со називот на претпријатието.

3. овде: (прен.) име, репутација, влијание; превез.

флота -и ж. (рус. флот, франц. *flotte* од *flotter* ‚плови‘) – збир на воени, трговски и др. бродови на една држава; с и н.: морнарица.

фокус -и м. (рус. фокус, герм. *Fokus* од лат. *focus* ‚огниште, жариште, жижа‘) – (прен.) главно место на нешто; с и н.: центар, средиште; жариште.

фонетичен -чни, -чнијот прид. **фонетски** – **1.** што се однесува на фонетика (рус. фонетика, франц. *phonétique* од грч. *φωνητικός*).

2. што е заснован врз фонетиката; звуковен.

Во и з р а з о т: **фонетичен праопис** – **фонетски правопис**, правопис според кој гласовите во јазикот се пишуваат така, како што се изговараат и секој глас се бележи со една буква.

-фонетичен – како втор дел на полусложенките: **етимологијско-фонетичен** прид. е т и м о л о ш к о – ф о н е т с к и – што се однесува и на етимологијата и на фонетиката; **историјско-фонетичен** прид. и с т о р и с к о – ф о н е т с к и – што се однесува и на историјата и на фонетиката.

форма -и ж. (рус. форма, лат. *forma*) – надворешен израз; вид, лик, изглед, облик.

формен -и прид. – што се однесува на ф о р м а (според лат. *forma*); обличен, морфолошки.

фраза -и ж. (рус. фраза, герм. *Phrase*, франц. *phrase* според лат. *phrasis* од грч. *φράσις* ‚израз, изрека, начин на изразување, зборување‘) – **1.** израз.

2. вообичаен израз, израз што убаво звучи, но неговата содржина е од празни зборови без значење, што не кажуваат ништо.

франк -ои м. (франц. franc) – француска (швајцарска и сл.) парична единица.

фундамент м. (рус. фундамент, герм. Fundament од лат. fundamentum) – основа, темел, база; подлога.

Х

характер -от м. (лат. character од грч. χαρακτήρ) карактер – 1. збир на моралните разликувачки психички својства на човекот, пројавувани во неговото дејствување, постапки сл.

2. изразита карактеристика, обележје, ознака, особеност, особина на нешто по кои се разликува од слични.

характерен -рна, -рни прид. **карактерен** – 1. што е со јака волја.

2. овде: карактеристичен – типичен, својствен, одделен, особен, посебен; (во суперлатив) нај карактерен – најкарактеристичен.

хондрокефалос (грч. хондро χόνδρος + кефало κεφαλή ,глава‘) – овде: прид. тврдоглав, своеглав.

хуман -ни прид. (лат. humanus) – што негува благородни чувства кон луѓето, ги сака луѓето; с и н.: човечен, човекољубив.

Ц

цел -и ж. (герм. Ziel) – нешто кон што се стреми човек, што сака да постигне; намера, умисла, замисла; стремеж.

целесообразност -а ж. хибр. (Ziel + -е- + сообразност) – целисходност – соодветност, адекватност, оправданост, рационалност, корисност, разумност, практичност на поставената цел.

цел’а -ата ж. (герм. Ziel) **цел 1.** – (при натпревар во стрелање) место, предмет во кој се стрела, се пука и треба да се погоди.

2. насоченост, стремеж кон она што се сака да се постигне; с и н.: намера, умисла, замисла.

3. идеал(и).

4. оправдување; начин.

5. пат, правец.

Во и з р а з и т е: **за да се достигнит таја цел’а** – за да се успее во тоа што се сака; **за таја цел’а** – од таа причина, поради таа причина, поради тоа, затоа; **имат за цел’а** – се стреми кон нешто; **(ја) достигна крајната своја цел’а** – успее во својата (зла) намера; **со цел** – стремејќи се, сакајќи.

центр -от, -ои м. (рус. центр, герм. Zentrum од лат. centrum според грч. κέντρον) ц е н т а р – средиште. **1.** средина, среден внатрешен дел обично на населено место.

2. важно место каде што е усредсредена, сосредоточена некаква дејност.

3. врховен раководен орган на организација, управа и сл.

централен -лна, -лно, -ијо, -ите прид. (од лат. centralis ,средишен‘) – **1.** што е расположен, се протега во центарот на нешто; средиштен.

2. што зазема важно место.

централно прил. – во центарот; средишно.

цермонит се несвр. ц е р е м о н и с е – **1.** пројавува излишна учтивост, љубезност (со многу формалности), е крајно внимателен.

2. овде: (не) се стеснува, (не) се жанира.

церемонија ж. (рус. церемония од лат. caeremonia) ц е р е м о н и ј а – свеченост според однапред утврден ред; пројава на внимание.

цивилен -лни прид. (лат. civilis ‚граѓански‘) – граѓански.

циркул’ар -и м. (герм. Zirkular според лат. circularis) ц и р к у л а р – званично писмо со директива до потчинети организациони единици и поединци; с и н.: окружница.

црква -та, -и, -ите ж. (герм. Kirche од грч. kyriakon ‚господов дом‘; храм) – **1.** сите црковни лица заедно.

2. зграда во која се врши богослужење, богомолење.

3. верска заедница.

црковен -вното прид. што се однесува на ц р к в а т а.

црковно-обштински -ката прид. црковно – о п ш т и н с к и – што се однесува на црквата и општината.

црковносколијски и **црковно-сколијски** -ка, -кото, -ките прид. **црковно-школски** – што се однесува на црквата и училиштето.

Ч/

Ц/

Ш

шовинизм -змот м. (франц. chauvinisme според N. Chauvin + -изам) **шовинизам** – форма на претеран, безобсирен (буржоаски) национализам, проследен со омраза и презир кон други народи и нации; („Слепо предпочитуајн’е на својето пред чуздото“ – Мисирков).

шовинист -и м. (франц. chauviniste) – тој што пројавува шовинизам, надахнат со шовинизам, приврзаник на шовинизмот.

шовинистичен -чна прид. **шовинистички** – карактеристичен за шовинизмот.

шосе -тата ср. (тур. şose од франц. chaussée) широк пат, друм.

шчаб м. (герм. Stab) **штаб** – **1.** (воен) колективен орган што управува со сите родови на вооружените сили.

2. овде: врховен орган на определена организација.

ОД ДРУГИ ЛЕКСИЧКИ СЛОВИ

¹арен -рна -рни, -рните прид. (новогрч. χαρίς) **добар** – **1.** срдечен, радосен, благопријатен.

2. добар, убав; корисен, полезен; успешен.

3. (многу) способен, опитен, вешт; надарен, талентиран; во суперлатив: н а ј а р е н.

4. коректен, пријателски; (во суперлатив) н а ј а р е н.

5. поволен, позитивен.

6. (со негација) н е а р е н – лош.

²ареса се свр. (новогрч. ἀρέζω) а р е с а м у с е – допадне му се; во формата: а р е с и т с е.

³аресуат му се несвр. од а р е с а м у с е; **аресува му се** – допадне му се, свиди му се, бендиса му се; му се допаѓа.

⁴арно (грч.) прил. на арен начин, добро, убаво; (во компаратив) п о а р н о – подобро; (во суперлатив) н а ј а р н о – најарно.

Во и з р а з и т е: **арно ама** – меѓутоа.

⁵арно ср. арнотија.

⁶арно сознајан прид. **арносознаен** – што е добро сознаен, сфатен, разбран.

⁷**арнотворка** ж. таа што прави (чини) добро, добри дела; добротворка, добротчинка.

⁸**арнотија** -ји, -јите ж. – голема добрина, големо добро; добро дело (спрот.: зло), убавина; помош, услуга.

⁹**арну** прил. **арно** – добро.

¹⁰**арчи** несвр. (тур. harcamaк) прави расходи, троши; овде: (прен.) губи залудно.

¹¹**евтин** прид. (грч. (εὐ)θηνός) **1.** што не е скап.

2. овде: (прен.) површен, празен; безначаен.

¹²**кат** -ои м. (тур. kat) овде: родно огниште.

¹³**Лондон** м. најголем град во Англија.

¹⁴**мајмун** -и м. (тур. maymun) – **1.** (зоол.) циџач од родот Simiae, што е анатомски и умствено најблизок до човекот.

2. (прен.) човек што подражава други.

3. (прен.) мошне грозен човек.

¹⁵**мировозрејн’е** -то ср. (рус.: мировоззрение) **мироглед** – поглед на светот; с и н.: светоглед. -----

¹⁶**мјурштегци** -јот прид. **мирцштегски, мирцштешки** – што се однесува на Мирцштег (Mürzteg) – гратче во Австрија.

¹⁷**надел** м. овде во синтагмата: **земелен надел** – (во руското село до Октомвриската револуција) парче земја дадено на селско семејство за користење.

¹⁸**орда** ж. (рус. орда од тјурк.) – (прен.-презр.) разбојничка група што врши злосторнички и др. недозволени општествени дејства (грабежи, напади и сл.); с и н.: банда.

¹⁹**особност** -и ж. (книж.) **особеност** – одликувачка црта, признак на нешто; с и н.: посебност, засебност, издвоеност, изделеност.

²⁰**падишах** -от м. (тур. padişah од перс.) **Падишах(от)** – титула на турските султани; овде: врховен господар.

²¹**пакост** -и ж. – **1.** злоба.

2. непријателски однос, непријателска постапка спрема неког од злоба.

3. штета.

²²**парче** -ијн'а ср. (тур. parça од перс.) – мал дел од нешто.

²³**печати** несвр. – издава книга или др. дело, објавува во печатот; с и н.: публикува.

²⁴**питајн'е** ср. (срп.) прашање.

²⁵**поразија** -та ж. п о р а з – 1. целосен неуспех во војна, востание и сл.; гибелен крај; с и н.: пропаст, катастрофа.

2. целосен неуспех во идејна борба.

²⁶**статија** -и, -ите ж. (рус. статья) с т а т и ј а – релативно краток научен и др. текст на некаква тема, објавен во списание, зборник, весник, книга и др.

²⁷**столица** -та ж. (срп., буг.) **престолнина** – главен град на монархиска држава.

²⁸**столкнуајн'е** -а ср. (од рус. гл. столкнуть) **судир** – судирање на завојувани (спротивставени) страни.

²⁹**столкуват се** несвр. (рус.: столковаться) **се судира** – започнува судир, влегува во борба.

³⁰**строго** прил. (рус.) – без отстапки; с и н.: точно, прецизно (определен).

³¹**стечејн'е** -то ср. гл. им. од с т е ч е (се) свр. гл. (рус.-буг.: стечение.); с т е к – овде: едновремено случување на повеќе работи.

³²**Урум-милет** м. (тур.: Urum – Грк; арап.-тур.: millet – народ, нација) друго име за грчкиот народ.

³³**част** -и ж. (книж., рус.) – составен дел на некоја целина; во мн. ч а с т и – делови.

³⁴**част ... част** сврзн. разделен ч а с... ч а с (срп.-хрв.) де... де; ту... ту.

³⁵**частен** -тно, -тни прид. (книж., рус.) **1.** посебен, поединечен, изолиран, единствен, случаен.

2. приватен, неслужбен, неофицијален.

³⁶**частичен** -чно прид. (книж., рус.) **делумен** – што опфаќа само еден дел; с и н.: неполн, нецелосен.

³⁷**частично** прил. (книж., рус.) делумно, неполно, нецелосно.

³⁸**частичност** -а ж. делумност, неполност, нецелосност.

³⁹**чистосрдечен** -чно прид. (книж.: црклов., рус.) простосрдечен, простодушен; искрен, отворен.

СКРАТЕНИЦИ

англ. – англиски јазик

аор. – аорист

арап. – арапски

безл. – безлично

бр. – број

бр. им. – бројна именка

бр. прил. – приближен број

бр. прид. – бројна придавка

бр. ред. – реден број

буг. – бугарски јазик

Вид. – Видете

герм. – германски јазик

гл. – глагол

гл. им. – глаголска именка

гл. пом. – помошен глагол

гл. прид. – глаголска придавка

гл. прил. – глаголски прилог

гл. форма – глаголска форма

грч. – грчки јазик

дем. – деминутив

дем.,хип. – деминутивно–хипокористичен
 ж. – именка од женски род
 ж. неизм. – неизменлива именка од женски род
 зам. – замена, заменски
 зам. какв.– каквотна замена
 зам. лич. – лична замена
 зам. показ. – показна замена
 зам. прид. – придавска замена
 зам. присв. – присвојна замена
 зоол. – зоологија, зоолошки
 изв. – извик
 им. – именка
 истор. – историски
 итал. – италијански
 комп. – компаративен
 книж. – книжевен, книжен јазик
 лат. – латински јазик
 лич.,безл. – личен, безличен глагол
 м. – именка од машки род
 мн. – множина, именка што има само множина
 модал. – модален збор
 неизм. – неизменлив
 несвр. – глагол од несвршен вид
 новогрч. – новогрчки јазик
 новолат. – новолатински
 перс. – персиски јазик
 показ. – показен
 пол. – полски јазик
 полит. – политички термин
 прав. – правен термин
 предл. – предлог
 през. – презиме
 прен. – пренесено значење
 прид. – придавка, придавски
 прид. зам. – заменска придавка
 прид. комп. – компаративна придавка

прид. присв. – присвојна придавка
 прил. – прилог, прилошки
 присв. – присвојна придавка
 псих – психологија
 р. – род
 ром. – романски јазик
 рус. – руски јазик
 санскрт. – санскртски
 свр. – глагол од свршен вид
 свр.,несвр. – глагол од свршен и несвршен вид
 сврзн. – сврзник
 син. – синонимен збор
 скрат. – скратеница
 слов. – словенски збор
 спрот. – спротивен по значење
 ср. – именка од среден род
 ср. неизм. – неизменлива именка од среден род
 средновеклат. – средновековен латински јазик
 средногрч. – средногрчки јазик
 срп. – српски јазик
 срп.-хрв. – српско-хрватски јазик
 старогерм. – старогермански
 старогрч. – старогрчки јазик
 тур. – турски јазик
 тјурк. – тјуркски јазик
 финан. – финансиски
 франц. – француски јазик
 хип. – хипокористик
 хрв. – хрватски јазик
 црков. – црковен
 црклат. – црковнолатински
 црковлат. – црковнолатински
 чест. – честица
 чест. праш. – прашална честица
 член
 шпан. – шпански јазик

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

В у ј а к л и ј а, М и л а н : *Лексикон сѝраних речи и израза*. У редакцији Д-р Светомира Ристића и Д-р Радомира Алексића. Просвета, Београд 1972.

Д и м и т р о в с к и, Т о д о р // Благоја Корубин // Трајко Стаматоски (под редакција на Блаже Конески) : *Речник на македонскиот јазик со срѝскохрватски шолкувања во ѝри шона* (А–Н), О–П), Т– Ш), Скопје 1961–1966.

Д о м о в и ć, Џ е л и м и р // Anić, Šime // Klaić, Nikola : *Rječnik stranih riječi*. Tuđice, posuđenice, izrazi, kratice i fraze. ИКР Евро Београд 2001.

С и м е о н, Р и к а р д (Главни уредник Vlatko Pavletić, стручни уредник Dr Radoslav Katičić) : *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva* (на 8 jezika: hrvatsko-srpski, latinski, ruski, njemački, engleski, francuski, talijanski, španjolski). Том I (А–О). Matica Hrvatska, Zagreb 1969.

С и м е о н, Р и к а р д (Главни уредник Vlatko Pavletić, стручни уредник Dr Radoslav Katičić) : *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva* (на 8 jezika: hrvatsko-srpski, latinski, ruski, njemački, engleski, francuski, talijanski, španjolski). Том II (P–Ž). Matica Hrvatska, Zagreb 1969.

С т а н а, Ш е х а л и ћ (са сарадницима: проф. Живко Малешевић, проф. Предраг Живојиновић и др.) : *Лексикон сѝраних речи* – архаизми, локализми, неологизми – II издање. ЈРЈ, Земун 2001.

Ф и л и п о в а-Б а ѝ р о в а, М. // Б о я д ж и е в, С. // М а ш а л о в а, Е л. // К о с т о в, К. (Отговорен редактор С т. И л ч е в) : *Речник на чуждиѝте думи в бѝлѝарския език*. Бѝлѝгарска академия на науките. Институт за бѝлѝгарски език. Издаателство на Бѝлѝгарската академия на науките, София 1982.

И др. изданија.